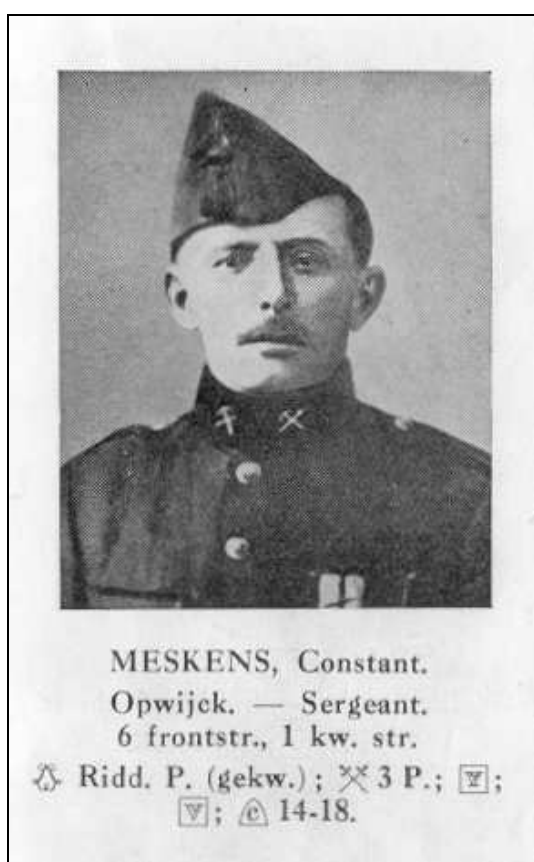

Het verhaal van Constant Meskens

Deze nog niet eerder uitgegeven bijdrage is van de hand van Danny Meskens (Klaarstraat, Opwijk), kleinzoon van Opwijkenaar Constant Meskens.

Deze maakte deel uit van het 2de regiment Jagers te Voet, en vocht als dusdanig mee in de strijd in onze streek en later aan het IJzerfront.

Voorwoord

Uit het "Guldenboek der Vuurkaart",
Uitgeversfirma J. Rozez N.V., Brussel, 1932.

Op dinsdag 24 juni 2001 kreeg ik van Eugenie Meskens, de medailles van mijn grootvader Constant Meskens, die hij tijdens wereldoorlog I verkregen heeft voor zijn strijd tegen de Duitsers. Dit was het begin van mijn speurtocht. Immers de vraag rees: wat is de betekenis van deze medailles, waarvoor staan de palmen die op de medailles bevestigd zijn? Hoe meer vragen er beantwoord werden, hoe meer vragen er rezen. Via het internet kwam ik in contact met Willem Segers, een Antwerpenaar met een

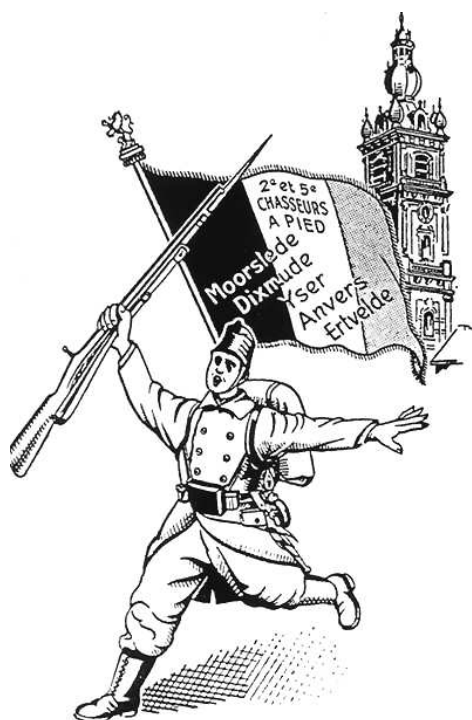
passie voor de eerste wereldoorlog. Via hem kreeg ik het militaire dossier van mijn grootvader in bezit samen met een overzicht van de krijgsverrichtingen van het 2de Jagers te Voet gedurende de eerste wereldoorlog. Het verhaal van Constant Meskens is namelijk nauw verbonden met dit van het 2de Jagers te Voet. In 1915 verscheen het boek *Een Belgisch regiment te velde* van Willy Breton. Hierin worden de krijgsverrichtingen van het 2de Jagers te Voet beschreven door een ooggetuige. Het plan rijpte om al deze informatie te bundelen om aldus het oorlogsverleden van Constant Meskens te reconstrueren. Bovenvermelde documenten, aangevuld met informatie uit andere bronnen vormen de basis van dit document, waarin ik u de context zal proberen te verduidelijken van de gebeurtenissen waaraan Constant Meskens persoonlijk deelgenoot was.

Opwijk 8 oktober 2004

Danny Meskens

Deel 1

Constant Meskens bij het 2de Jagers te Voet

Constant Meskens

Op 15 maart 1889 zagen Constant Meskens en zijn tweelingzuster Maria Eugenie het levenslicht. De gezinsuitbreiding van de trotse ouders Jan Baptist Meskens en Francisca Vermeir had een flinke start gekregen. In de komende jaren zouden er nog kinderen bijkomen nl. Petrus Paulus (1892) en Maria Irma (1895). In 1899 sloeg het noodlot evenwel toe. Op 13 januari 1899 werd het vijfde kind, een meisje dood geboren en een paar dagen later stierf Francisca Vemeir eveneens. Zodat Jan Baptist met 4 kleine kinderen tussen de 4 en de 10 jaar achterbleef.

Constant groeide op in de Nanovestraat te Opwijk. In 1909 -op 20 jarige leeftijd - komt hij in aanmerking voor militaire dienst. In die tijd gebeurde de selectie op basis van loting. Op 6 februari 1909 vond in Asse de jaarlijkse loting plaats. Er waren 246 kandidaten. 50 ervan moesten effectief in militaire dienst. Constant trok nummer 195 en was hiermee nor-maal gezien vrijgesteld van legerdienst. Typisch voor het lotelingenstelsel was de mogelijkheid om zich vrij te kopen. De door de overheid vastgestelde prijs hiervoor bedroeg 1600 fr. Constant maakte hier gebruik van en kocht een lot af van een welgesteld iemand uit Opwijk die er ingeloot was. In die tijd bedroeg de legerdienst 15 maanden. Na zijn legerdienst tekende hij bij als beroepsvrijwilliger en werd aldus *Volontaire avec prime*. De internationale spanningen in het midden van 1914 hebben voor gevolg dat ons land begin augustus 1914 mobiliseert. Zo geraakt hij verwickeld in de eerste wereldoorlog. Zijn militaire loopbaan kan als volgt samengevat worden:

- 1 augustus 1914: mobilisatie, indeling bij het 2de Jagers te Voet
- 5 augustus 1916: hospitaal De Panne
- 6 oktober 1916: Hospitaal van Valloire
- 8 december 1916: Kamp van Ruchard
- 1 juni 1917: "depot des invalides" in Le Havre
- 29 januari 1917: in Le Havre
- 1 december 1917: kamp van Auvours C.T.A.M
- 11 december 1917: kamp van Dieppe
- 28 december 1917: bij T.A.G (3de compagnie)
- 5 januari 1918: bij T.A.G (1ste compagnie)
- 4 september 1919: Demobilisatie

Constant Meskens kreeg 6 frontstrepen. Een frontstreep staat voor 6 maanden actieve dienst aan het front. Tijdens en na de oorlog kreeg hij in totaal 7 medailles.

Het 2de Jagers te Voet

Bij de oorlogsverklaring, in 1914, was het leger in volle reorganisatie. De oproeping onder de

wapens van een zoon per familie had de oude aanwerving, die volgens loting gebeurde, vervangen. In 1914 bestond het leger uit 18 infanteriebrigades die 6 Legerdivisies vormden.

Bij de mobilisatie maakte het 2de Jagers te Voet de infanterie van de 16de gemengde brigade uit, die op zijn beurt behoorde tot de 5de divisie. Bij het uitbreken van de eerste wereldoorlog was het 2de Jagers te Voet gelegerd in *Caserne Guillaume* te Bergen. Het omvatte 3 actieve bataljons en 2 reserve bataljons die, in geval van mobilisatie, de forten moesten bezetten. Ieder bataljon was gevormd door 4 compagnies fuseliers.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de bevelstructuur van het 2de Jagers begin augustus 1914

Bevelvoerder 2de Jagers te Voet: Kolonel Van Grasdorf

Bataljon 1: Delbauve
 1ste compagnie: Tasnier
 2de compagnie: Van Steenkiste
 3de compagnie: Borlée
 4de compagnie: Tromont

Bataljon 2: majoor Leblanc
 1ste compagnie: Favier
 2de compagnie: De Troy
 3de compagnie: Delmotte
 4de compagnie: Labiaux

Bataljon 2: Verbrugghe
 1ste compagnie: Spruyt
 2de compagnie: Hellin
 3de compagnie: Delsaux
 4de compagnie: Bradfer

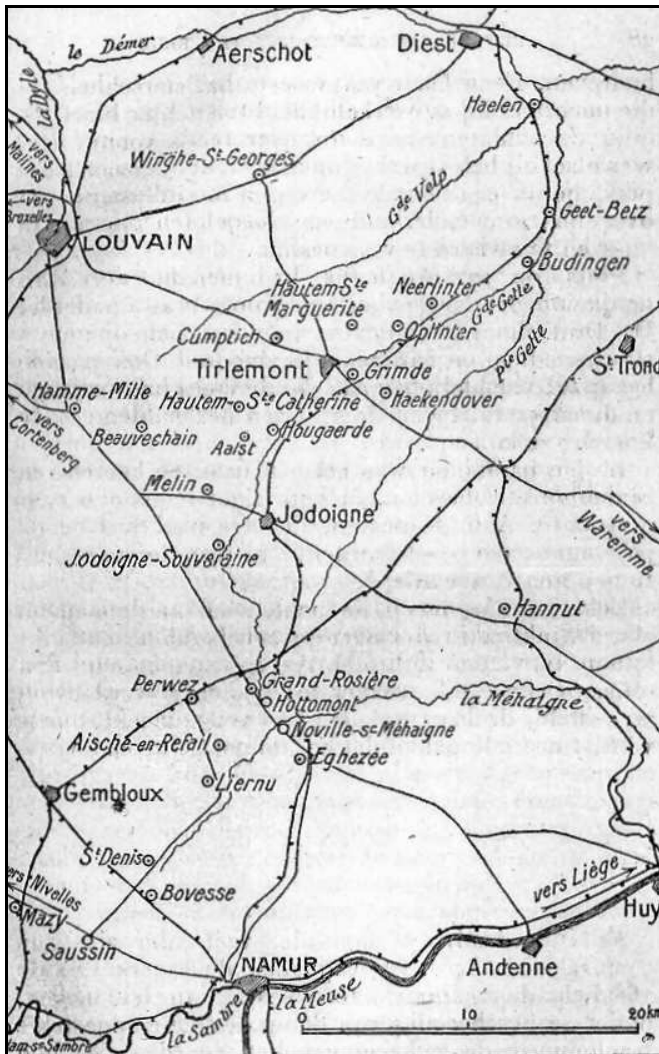
Iedere compagnie bestond uit 2 pelotons die ieder ongeveer 80 man telden. Van 1 augustus 1914 tot 5 augustus 1916 behoorde Constant Meskens tot de 5de divisie, 2de bataljon 3de compagnie.

De eerste maanden van de oorlog

Van 29 juli tot 07 augustus 1914

Op 29 juli 1914 wordt het Belgische leger op *versterkten vredesvoet* gesteld. Alle opgeroepen klassen moesten in *Caserne Guillaume* verzamelen.

Op 1 augustus wordt de algemene mobilisatie afgekondigd. Het 2de Jagers te Voet had als hoofdtaak, de zuidelijke invalswegen te bewaken. Vermits België neutraal was, wou het al zijn plichten vervullen die de neutraliteit vereiste. Aldus wordt het 2de Jagers op 1 augustus naar de Franse grens gestuurd. Op 3 augustus stuurde Duitsland België een ultimatum om een vrije doortocht door België te verkrijgen. De 16de Brigade krijgt het bevel om zich van uit

Bergen per spoor naar Perwez te begeven waar de 5de divisie zich ging samentrekken.

Op 3 augustus worden de wachtposten aan de Franse grens verlaten. Rond 22 uur trekt het 2de Jagers -voorafgegaan door de eigen fanfare-, op maat van de regimentsmars afgewisseld met de meeslepende akkoorden van Le Doudou, het bekende Bergse volkslied, op naar het station. De bevolking juicht hen geestdriftig toe. Rond middernacht vertrekt de eerste trein richting Mazy. Voor het troepentransport waren goederentreinen opgevorderd.

Op 4 augustus 's morgens vroeg stappen de eerst eenheden uit en begeven zich naar de verzamelplaats, in de nabijheid van de steengroeven, ten oosten van Mazy. Om 9 uur waren het 2de en het 5de Jagers volledig. Generaal Geerts, vergezeld van kolonel Van Grasdorf en luitenant kolonel Sultz, de beide aanvoerders van de twee regimenten kwamen een laatste blik op de troepen werpen. Daarna zetten de beide regimenten zich in beweging voor een 20

km lange mars. Iets na de middag komen zij vermoeid van de zware mars en de slapeloze nacht in Perwez aan. Hier voegde de groep artillerie onder leiding van Commandant Reynaert zich bij de groep.

De 5de divisie blijft in de streek tot 7 augustus. Op 6 augustus vereert de koning hen met een bezoek. De 16de divisie defileert voor de koning terwijl het zich naar de verzamelplaats ten zuiden van Hottomont begaf. Diezelfde dag bereiken hen de eerste berichten van de slachtingen onder de Duitsers door de Forten van Luik. Een roes van onoverwinnelijkheid steeg de mannen naar het hoofd. Ze konden maar niet begrijpen waarom zij niet naar het Oosten gestuurd werden om de Duitsers opnieuw over de grens te jagen. Op 7 augustus meenden sommigen dat hun hoop zich ging verwezenlijken: Het bevel werd aan de 5de divisie gegeven om Perwez te verlaten en zich in de omstreken van Geldenaken samen te trekken om op de Gete stand te houden.

7 augustus tot 20 augustus 1914

Tegen het vallen van de avond begaf het regiment zich naar zijn nieuwe standplaats te Geldenaken-Souveraine. De taak van het regiment was de bewegingen van de vijand gade te slaan en zo lang mogelijk op de Gete stand te houden. Het regiment zou een tiental dagen in deze streek verblijven. Het was een hete en vermoeiende periode. De Duitsers stuurden immers Uhlanenpatrouilles uit om de streek te verkennen. Hierbij kwam het dikwijls tot schermutselingen. De soldaten moesten dus steeds alert en op hun hoede zijn.

Op 12 augustus nam de bedreiging een ernstiger karakter aan. Generaal Witte bracht de Duitsers in de omgeving van Halen een zware nederlaag toe. 3000 Duitse soldaten sneuvelen in de strijd. Het gehele front was evenwel in staat van alarm gebracht. De 5de divisie ontsnapt aan de eerste aanval op het front aan de Gete. In de zone die het 2de Jagers te Voet moest bewaken werden slecht sporadisch schermutselingen geleverd.

Eenzelfde scenario deed zich voor op 18 augustus toen de Duitsers een doorbraak probeerden te forceren in de omgeving van Sint-Margriete-Houtem.

Door de aanvallen op hun linkerflank beseften de soldaten van het 2de Jagers dat ook zij weldra zouden aangevallen worden. Een getuige omschreef de gemoedstoestand van de soldaten als volgt:

Men moet deze uren hebben doorleefd om den angst te kennen die U dan de keel toesnoert. Het is eene echte lichamelijken smart die men gevoelt, zoo pijnlijk zijn de zenuwen gespannen. Men voelt tegelijkertijd de vrees voor het

gevaar en het dolle verlangen het toch maar een vorm te zien aannemen om aan dezen ondraaglijken toestand een einde te maken. De officier, die de ongeruste blikken van zijne mannen op zich voelt wegen, tracht kalm en vol vertrouwen te blijven. En toch trilt geheel zijn wezen van ontroering; ieder kanonschot ginder vindt een weerklank in zijn eigen hart.

Op 19 augustus om half vier 's morgens komt het bevel om de stellingen te verlaten. Inge-licht over de reusachtige effectieven die de vijand op midden België afstuurde had het legercommando de aftocht naar Antwerpen bevolen. Het 2de Jagers moest zich langs Hamme-Mille en Kortenberg naar Willebroek begeven. Na twee vermoeiende dagmarsen bereikten zij hun bestemming.

Reeds voor het uitbreken van de oorlog was in dit scenario voorzien. In Antwerpen was alles in gereedheid gebracht om het leger en de administratie te huisvesten. Er bevond zich voor 2 jaar mondvoorraad. Antwerpen werd dankzij zijn 19 grote forten en 15 kleine forten als onneembaar beschouwd.

De Duitsers waande het Belgisch leger buiten gevecht gesteld en niet meer in staat om aanvallend op te treden. Daarom stootte het Duitse Leger onmiddellijk door richting Frankrijk. Voor Antwerpen, tussen Dijle en Dender werden slechts twee eenheden het 3de en het 4de reservekorps achtergelaten.

21 tot 24 augustus 1914: Onder de muren van Antwerpen

Vanaf 21 augustus tot 25 september zou de 4de sector van de vesting van Antwerpen, dit is het gebied tussen de Zenne en de Schelde, verdedigd door de forten van Breendonk, Liezele en Bornem, permanent door de 5de legerafdeling bewaakt worden. Aanvankelijk wordt Het 2de Jagers te Voet 48 uur rust toegekend. Medische rapporten toonden immers aan dat de manschappen van de 5de legerdivisie oververmoeid waren.

Daarna worden ze ingezet om Willebroek in staat van verdediging te brengen. Aan beide zijden van het fort werden verdedigingswerken uitgevoerd. Wachtposten werden buiten de verdedigingslinie opgetrokken en verkenningen werden uitgevoerd langs de kanten van Malderen, Ramsdonk en Kapelle-op-den-Bos. Hier kwam het regelmatig tot schermutselingen met de Duitsers. Zij hadden immers hun stellingen ingericht op de lijn Merchtem-Humbeek-Eppegem-Hofstade-Haacht-Wijgmaal-Kessel-Loo.

Op 22 augustus krijgt het Fort Breendonk bezoek van koning Albert.

Op 23 augustus bedraagt de getalsterkte van de in Klein-Brabant verblijvende 5de legerdivisie volgens het hoofdkwartier 16.630 manschappen. De vesting Antwerpen beschikt nu over 666 officieren, 62.000 soldaten, 1.200 cavaleristen 1.800 vuurmonden en 96 auto's.

24 augustus 1914: het gevecht van Nerom

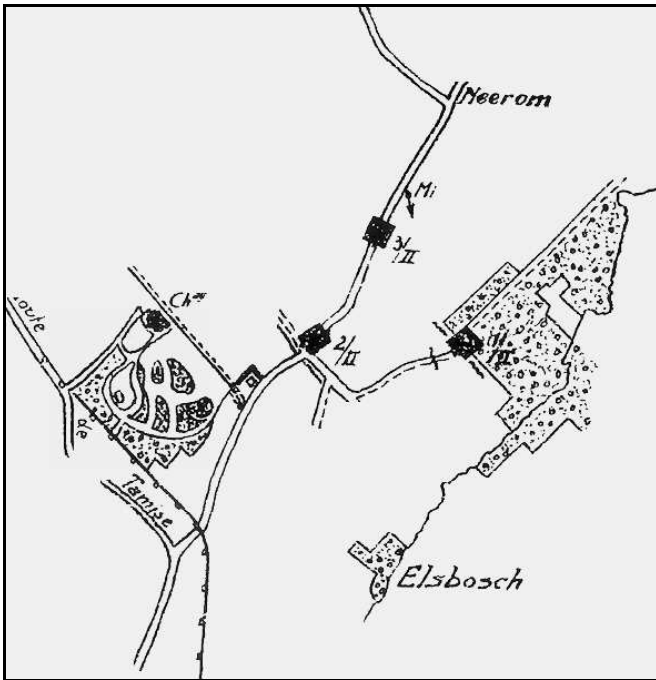
Onze legerleiding had het moment gekozen waarop de geallieerden met de Duitsers slag leverden aan de Samber om een algemene uitval te bevelen tegen de twee Duitse legerkorpsen die Antwerpen observeerden. De 5de legerafdeling viel de eer te beurt om de bevolen operatie te starten.

Het was niet de bedoeling om de vijand te overwinnen, maar om de vijand te dwingen een aanzienlijke troepenmacht voor Antwerpen te houden waardoor de bondgenoten gedeeltelijk ontlast werden.

Op 24 augustus verlieten 3 colonnes van de 5de legerdivisie de fortengordel en marcheerden op naar het zuiden. De Centrale Colonne, bestaande uit eenheden van het 3de Jagers te Voet, had de taak om de vijand in de nabijheid van Imde aan te vallen. Het 2de Jagers moest deze beweging ondersteunen en werd naar Nieuwenrode gestuurd. De Westelijke Colonne had als taak om de naar Imde oprukkende Centrale Colonne tegen eventuele aanvallen uit het westen (Merchtem – Buggenhout – Peizegem – Opwijk) te beschermen.

De Oostelijke Colonne

Het 2de Jagers te Voet maakte met zijn zowat 2400 manschappen deel uit van de Oostelijke Colonne. Het had zich opgesteld op de weg Willebroek-Lippelo. De Colonne bestond verder uit een afdeling artillerie, een compagnie cyclisten en machinegeweren. Via Breendonk, De Molenhoek en den Berg moesten ze de Grootboshoeve in Westrode bereiken. Om 08.15 uur zette de Colonne zich in beweging. Om 10.49 uur werd de spoorwegovergang Londerzeel Den Berg bereikt. Daar werd gewacht op verdere bevelen. Om 12.50 uur werd de mars verder gezet richting Westrode en om 14.00 uur werd de Grootboshoeve bereikt. De voorhoede bestaande uit 2 compagnies van het 2de bataljon (de 2de en de 4de), een half peloton ruiters en de compagnie machinegeweren, stapte zo'n 1000 meter voor de rest van de Colonne uit. Om 13.30 uur werd het Leefdaalbos verkend, waar volgens beweringen van dorpelingen, Duitse ruiters waren gezien. Terwijl de 4de compagnie daar mee bezig was, bewoog de 2de compagnie onder leiding van commandant De Troy, zich behoedzaam verder over de weg Westrode-Nerom-Wolvertem. Om

de huizen op aanwezigheid van Duitsers te controleren werden indien nodig deuren en vensters ingebeukt. Het werd 13.50 uur. Net voorbij Nerom opende een aantal Duitsers vanuit de hoven het vuur op de voorhoede. Dat was het begin van een schermutseling waarbij een Ulhaan werd gedood.

Ook vanuit het park van het kasteel Jacobs klonken schoten. De Troy besloot met 2 pelotons aan te vallen. Terwijl de compagnie van Constant Meskens en de compagnie machinegeweren ter ondersteuning in Nerom arriveerden, boekte hij schietend terreinwinst. Het gevecht tussen Nerom en Imde duurde tot 15 uur.

Om 15.15 uur werd het gunstig verloopende gevecht op bevel van kolonel Van Grasdorf afgebroken. 10 minuten eerder hadden hem immers de eerste ongunstige berichten over het lot van de Centrale Colonne bereikt. Deze had te Imde zware verliezen geleden. Als gevolg daarvan werden om 15u40 twee compagnies ter versterking naar het zuiden van Londerzeel gestuurd die daar pas om 17 uur zouden arriveren. Met de andere compagnies werd een breed bewakingsfront tussen Nerom en Nieuwenrode en tussen Nieuwenrode en Vilvoorde gevormd.

Deze posities werden tot het vallen van de duisternis behouden. Toen keerden de compagnies die tussen Nieuwenrode en Ipsvoorde lagen (3de bataljon) terug naar Kapelle-op-den-Bos om er in open veld te overnachten.

De Centrale Colonne

Terwijl het 2de Jagers te Voet actief was te Nerom, begaf de Centrale Colonne zich naar Imde. Hier stuitten zij op hevig verzet van de Duitsers. Bovendien werden de Belgen nog eens onder vuur genomen door hun eigen artillerie. Resultaat: in Imde sneuvelden 5 officieren en 80 soldaten, 34 soldaten werden krijsgeslagen genomen. In totaal werden 350 soldaten buiten strijd gesteld. Allen behoorden ze tot het 3de Jagers te Voet. Na de oorlog werd er voor hen een monument opgericht.

De Westelijke Colonne

Zij stootten evenwel op geen vijanden en keerden rond 19.00 uur naar hun kazernes terug.

25 augustus 1914

In feite waren de schermutselingen van de vorige dag een afleidingsmanoeuvre om de linkerflank van de vijand te alarmeren. De echte aanval was op het centrum gericht. De eerste echte uitval uit Antwerpen begon dus op 25 augustus. Er namen 4 Belgische legerafdelingen aan deel waaronder de 5de legerafdeling. Volgens de regimentsgeschiedenis van het 2de Jagers te Voet kreeg het 1ste en het 3de bataljon de opdracht om Epegem aan te vallen. Het 2de bataljon kreeg de opdracht om de Verbrande brug te bezetten. 's Avonds kregen zij versterking van het III bataljon onder leiding van Majoor Verbrugge.

26 augustus 1914:

De slag aan de Verbrande Brug

Op 26 augustus krijgt het 2de Jagers te Voet de opdracht om de Verbrande Brug te bezetten. De huizen op de westelijke oever van het kanaal zijn door de Duitsers bezet. De brug is evenwel opgeheven en het stuur om de brug in beweging te zetten bevindt zich aan de vijandelijke kant. Bij gebrek aan een andere uitweg om het oversteken te verzekeren, moet men er kost wat kost toe komen de ophaalbrug neer te laten.

*"Wery vraagt « een zwemmer van goede wil ».
« Ik ben gereed », zegt Tresignies, soldaat-militiaan 1906.*

Vlug krabbelt hij enige woorden neer, om aan vrouw en kinders vaarwel te zeggen, ontdoet zich van zijn hinderlijkste kledingstukken, baktent in een oogwenk zijn weg af, springt in 't water.

De twintig meter waterbreedte zijn weldra overgestoken. Tresignies herneemt vaste voet, loopt naar het bewegingstoestel van de ophaalbrug en grijpt de arm vast, brengt het bruggedek in beweging, doch in opgaande richting. De kameraden roepen hem zijn vergissing toe. Hij geeft er zich rekenschap van en, terwijl

Verbrande Brug.

de brug begint te dalen, openen de Duitsers het vuur en mikken van dichtbij op onze heldhaftige jager. Alhoewel Tresignies herhaaldelijk gekwetst werd zet hij nochtans zijn verheven daad door. Op 't ogenblik dat het bebloede lichaam van Tresignies neerplofte was de brug zo goed als neergelaten"

Soldaat Tresignies

De aanval op de Verbrande Brug, wordt uiteindelijk door de Duitsers tegengehouden en het 2de Jagers te Voet trekt zich terug op Willebroek. Verliezen: 9 doden, 23 gewonden en 25 vermisten.

27 augustus tot 4 september 1914

Op 27 augustus hadden de Belgische troepen zich binnen de fortengordel teruggetrokken. De eerste uitval uit Antwerpen was door de veraste Duitsers niet zonder moeite afgeslagen. Ze hadden er echter twee dingen uit geleerd. Eerst en vooral was gebleken dat er meer troepen nodig waren om het Belgische leger in de vesting Antwerpen onder controle te houden. Daarom werd in aller haast de marinedivisie (die in Frans Lotharingen vocht) naar het noorden van Brussel overgebracht. En om een nieuwe verrassing te voorkomen werd de fre-

quentie van de verkenningen ten noorden van de frontlijn nog opgevoerd. De waakzaamheid van de in onze streken gelegde Belgische voorposten verhoogde eveneens. Dikwijls kwam het daarbij tot (soms bloedige) confrontaties. Algemeen mogen we stellen dat alles ten zuiden van de lijn Nieuwenrode-Imde-Merchtem-Droeshout in Duitse handen was. Alles ten noorden van de spoorlijn Mechelen-Dendermonde bevond zich onder Belgische controle. Daartussen lag een soort niemandsland. Tussen Buggenhout en Droeshout was dat nog behoorlijk breed maar tussen Londerzeel en Imde was het angstaanjagend smal.

1 september 1914

De 5de legerafdeling werd deze dag in de omgeving van Buggenhout ingezet om er de rechterflank te bedreigen van de vijandige troepen die in de regio Opwijk-Asse gesignaleerd werden en die naar Dendermonde opstapten. Met dit doel voor ogen werden er 's morgens twee colonnes gevormd. De Westelijke Colonne kreeg de opdracht om een verkenning naar Buggenhout uit te voeren. De Oostelijke Colonne waartoe het 2de Jagers te Voet behoorde moet over Liezele naar Malderen, als dekking van de Westelijke Colonne. Over deze verkenning is weinig bekend. Wel werd te Malderen op 1 september door Belgische soldaten een opening in de vernieuwde kerktoren gehakt die vervolgens als uitkijktoren gebruikt werd.

4 september 1914: Aanval op het fort van Breendonk.

Op 3 september 1914 bevonden zich twee Duitse reservekorpsen in onze streken. Ze bevonden zich op de lijn Wemmel-Zellik-Grimbergen-Beigem-Elewijt. Diverse Duitse verkenningen hadden uitgewezen dat de Belgische troepenconcentraties langs de spoorlijn Kapelle-op-den-Bos - Londerzeel aanzienlijk waren. Bovendien deed het gerucht de ronde dat er Engelse troepen aan de Belgische kust geland waren die als taak hadden het isolement van Antwerpen te doorbreken door het aanvallen van de achterste verbindingslijnen van het Duitse leger. Daarom besloot de Duitse legerleiding om door offensief oprukken de Belgisch-Engelse plannen te verijdelen. Aldus trokken het 24ste 26ste en 35ste reserve infanterie regiment op in de richting van Kapelle-op-den-Bos-Breendonk.

Op 4 september bevond het 2de Jagers te Voet zich in de buurt van het fort van Breendonk, meer bepaald te Pullaar, ten westen van Willebroek, waar het wachtte om naar Dendermonde gestuurd te worden, toen het bevel kwam, op 4 september, om de defensielinie in de buurt van het fort van Breendonk te gaan bemannen. De vijand was immers in de directe

omgeving gesignaleerd. Een eerste confrontatie vond plaats in Kapelle-op-den-Bos. De Duitsers hadden de steun van het kanon en de inzet van een aanzienlijk effectief nodig om het dappere detachement tot de aftocht te dwingen. Uiteindelijk stootten de Duitse troepen op de Belgische defensielijn en de Antwerpse fortengordel.

Vertaald uittreksel uit "Un regiment Belge en campagne" van Willy Breton:

Sterk door zijn numerieke overmacht probeerde de aanvallers toch de strijd met onze troepen aan te gaan en hij richtte zich daarbij vooral op Liezele, van de ene kant, en op Breendonk van de andere kant. Onder hevig kanonvuur, van zeer dichtbij aangevallen, hielden de onzen goed stand en klampten zich wanhopig vast aan het terrein. Plotseling begon de artillerie van de forten te donderen. De batterijen van de 5de Legerafdeling mengden hun razende stem tussen het lage gegrom van de koepelkanonnen. Een zondvloed van schroot kwam op de vijand neer, waarvan men de rangen door het gecombineerde vuur van onze kanonnen machinegeweren en geweren zag neergeblisemd worden. Het was, echt waar, een mooie slachting onder de Duitsers en reeds een loyale vergelding voor de Duitse misdaden in Dendermonde. En toen de vijand, overwonnen en bloedend uit duizenden pijnlijke wonden het gevechtsterrein moest verlaten, waren de doden en gewonden voor onze zo fel verdedigde Linies bij honderden gevallen.

Bewerkte versie van het Duitse regimentsboek van het 26ste regiment (bataljon 1 en 3):

Het 1e Bataljon had de opdracht gekregen om de vijand van het westen uit omvattend aan te vallen. Spijtig was er niet genoeg tijd beschikbaar om een verkenning van de vijandelijke rechtervleugel uit te voeren. Aldus rukte het zo snel mogelijk met de linkervleugel op, dwars over de velden van de Hoge Heide, in de richting van de Wolf dat het zonder strijd bezette. Hier hield ataljonscommandant, Majoor von Paczynski-Tenczyn, de 4e compagnie als reserve achter. De 2de, 3de en 4de compagnie stootten door tot aan de noordergrens van deze plaats. Terwijl men bezig was volgens bevel naar rechts af te zwenken om de vijand te omsingelen, kwam de linkervleugel, voornamelijk de 1ste compagnie, van tamelijk nabij en vanaf links, eveneens onder zwaar artillerievuur te liggen. Deze en de aansluitende 3de compagnie vormden hiertegen onmiddellijk front en werkten zich sprongsgewijs naar de vurende batterijen toe. In het begroeide gebied viel er van de vijand niets te bespeuren. Onze artillerie had zelfs nergens toereikende waarnemingsmogelijkheden. Plotseling zagen de compagnies zich tegenover een hoogoprijzend

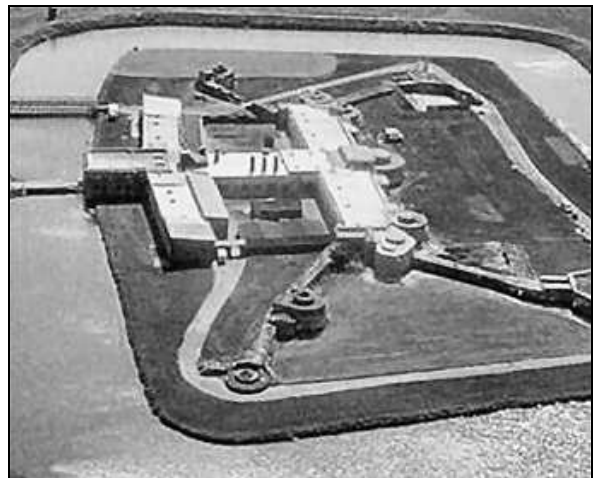
vestingwerk, "het fort Breendonk", geplaatst. Zonder het vooraf te weten stonden ze rechtstreeks voor de buitenste fortenlijn van Antwerpen. Een voortzetting van de aanval was uitgesloten en zou trouwens ook niet in het kader van de gestelde opdracht gelegen hebben.

De compagnies hadden zeer veel van de onafgebroken beschieting door de Belgische artillerie te lijden. Ook al ontploften vele projectielen niet, dan hadden de vijandelijke batterijen toch voortreffelijk geschoten. Salvo na salvo bereikte doel.

Steeds dringender werd het geroep van de voorste Linie om artillerieondersteuning. Of-schoon Majoor von Paczynski daarvoor zijn adjudant meermaals naar onze batterij terugstuurde, bleef de verhoopde ontzetting spijtig genoeg uit. De artilleriesverkenners konden de aangegeven doelen niet vinden. Tegen het fort hadden de veldkanonnen overigens toch niets kunnen uitrichten en zware artillerie was er niet ter plaatse.

5 tot 9 september 1914

Bezetting van de verdedigingsstelling van de 4de sector.

Hedendaagse foto van het fort van Breendonk dat als uitvalsbasis gebruikt werd door het 2de Jagers te Voet van 19 augustus tot 5 oktober 1914.

9 tot 13 september 1914: tweede uitval

Op 6 september 1914 begon in Frankrijk de slag aan de Marne. Daar kregen de Duitsers het moeilijk. Het Duitse leger werd teruggedreven. Inderhaast werden versterkingen afgenomen van het leger dat Antwerpen bewaakte. Wat hier daarna nog achterbleef trok zich terug achter de oude frontlinie van 20 augustus (Aarschot, Betekom, Werchter, Wespelaar, Kampenhout-Sas, Elewijt, Grimbergen, Wol-

verten). Deze Duitse troepenbewegingen werden onmiddellijk gezien. Zodra het de verzwakte Duitse stellingen in onze gebieden bemerkte, begon ons leger met de tweede uitval uit Antwerpen en beantwoordde het aldus de vraag van de geallieerden om de aanvoerlijnen van de Duitsers naar Frankrijk te verstoren. Hierdoor moest de 5de legerafdeling oprukken in de richting van Eppegem en Vilvoorde. De door de Belgen uitgevoerde beweging werd een hevig gevecht dat 4 dagen duurde. Het resultaat was dat de Duitsers een volledig legerkorps dat op weg was naar het zuiden moest terugroepen en permanent onder Antwerpen moesten houden.

De 5de divisie vormde de rechtervleugel van de aanval. Het moest opnieuw de vijandelijke stellingen aanvallen op de Linie Verbande Brug – Eppeghem – Weerde.

Op 9 september bivakkeert het regiment in St.-Josef-Londerzeel. De 10de verplaatst het zich naar het z.w. van Krekelenberg. Op 11 september valt de 3de brigade het Kattemeuterbos aan en de 1ste valt Eppegem aan. Het bataljon van Constant Meskens blijft in reserve te Spilt.

De volgende dag krijgt het bataljon van Constant Meskens de opdracht om het kasteel Wolfslinde en zijn directe omgeving te bezetten. Ze slagen in de opdracht maar ze worden door stukken van groot kaliber onder vuur genomen. Pas bij het vallen van de nacht slaagt het bataljon -dat in een zeer lastig parket zit-, er in zich vrij te maken.

Kasteel Wolfslinde

De 2de uitval uit Antwerpen kostte aan 2 officieren en 26 soldaten het leven. Verder waren er 122 gekwetsten en 12 vermisten.

Ondertussen was het gevecht aan de Marne geëindigd. De doelstellingen waren bereikt. Het Duitse leger maakte zich zorgen over het Belgische offensief en riep de 6de reservedivisie terug naar Antwerpen. Zo werd het bewakingsleger vanaf 12 september tot een echt belegeringsleger omgevormd.

De koning besloot om het leger terug binnen de bescherming van de forten te laten keren.

13 tot 14 september 1914

Nog tijdens de slag aan de Marne besloot het Duitse opperbevel om de fout die het gemaakt had – het Belgische leger in Antwerpen ongemoeid te laten – te herstellen door Antwerpen uit te schakelen. Antwerpen beschikte over meerdere verdedigingsgordels. De binnenste fortengordel daterend uit 1851, de buitenste fortengordel (begin van de werken in 1909). Om de schokken uit het zuiden op te vangen werd de aangehoogde spoorlijn Mechelen-Dendermonde als verdedigingslinie ingericht.

14 tot 25 september 1914

Op 14 en 15 september bemande het 2de Jagers te Voet de voorposten tussen Londerzeel en Kapelle-op-den-Bos. Op 22 september stuurde de 5de legerafdeling een grote verkenning uit in de richting van Opwijk en Aalst.

Op 25 september begint de 6de legerdivisie met haar beweging richting Klein-Brabant waar ze de plaats moet innemen van de 5de legerdivisie. De 5de legerdivisie heeft zich meer naar het westen verplaatst om de 6de legerdivisie ruimte te geven. Het 2de Jagers te Voet heeft zijn verblijfplaats te Oppuurs.

25 tot 27 september 1914: de derde uitval uit Antwerpen

Op 25 september ontvangt het Belgische opperbevel een telegram van de Franse minister van oorlog in Bordeaux. De tekst luidde als volgt: "*Strijd bezig aan onze linkerflank; de Duitsers schijnen er bijna al hun troepen uit België naar toegebracht te hebben. Het moment is voor het Belgisch leger aangebroken om de communicatielijnen te verstoren*". Het Belgische leger, blijkbaar door de verkenning van 22 september niet veel wijzer geworden, ging er van uit dat het Duitse belegeringsleger voor Antwerpen nog lang niet op sterkte was en reageerde positief op de vraag. Zodoende deed de 4de en de 5de legerafdeling tussen 25 en 27 september een derde uitval, nu tussen Dender en Zenne. De informatie waarover de Franse minister van oorlog beschikte was evenwel niet correct. De 5de legerdivisie stootte tijdens zijn uitval op 2 volledige Duitse divisies. Een nederlaag was dan ook onvermijdelijk.

De aanval op Opstal

In de nacht van 25 op 26 september bracht het 2de Jagers te Voet de nacht in Oppuurs door. De 26 september 1914 wordt door de 1ste en de 2de Compagnie de spoorweg Dendermonde-Mechelen bezet van km. 25 tot aan de halte

van Lebbeke. Het 2de bataljon wordt in reserve gehouden te Oppuurs. Tijdens de nacht worden het 1ste en de 3de bataljon aangevallen en moeten ze terugtrekken naar Opstal; rond 23 uur wordt een nieuwe aanval, langs de spoorweg, afgeslagen.

Op 27 september moet het 2de Jagers zich terugtrekken naar de molen van Opstal. Ondertussen is het 2de Bataljon hier eveneens aangekomen. De Duitse infanterie komt via het Eeksken en verplicht onze troepen om zich terug te trekken naar Buggenhout. Het 3de Bataljon heeft zich moeten terugtrekken naar Hooglinde en neemt er deel aan het afweren van de aanval van Opstal. Verliezen: 39 doden 28 gewonden en 8 vermisten.

In de loop van de namiddag van 27 september trokken de regimenten van de 5de legerafdeling zich terug naar de forten.

4 tot 6 oktober 1914: in de 3de sector

Op 28 september besluiten de Duitsers Antwerpen definitief buiten gevecht te stellen. Diezelfde dag treffen de eerste bommen de forten van Walem en Sint-Katelijne-Waver.

Willy Breton drukt het in zijn boek *Een Belgisch regiment te velde* als volgt uit:

Onder de ontzettende mokerslagen van de monsterprojectielen, stortten forten, redouten, loopgraven, bepantseringen, betonwerken, stortte alles ineen, sprong aan stukken, vloog in de lucht, alsof eene duivelse macht allen weerstand gebroken had.

Op 4 oktober is de vijand doorgebroken in de 3de sector. De situatie ziet er hopeloos uit. Op dat moment komen de eerste Engelse soldaten onze troepen versterken. De 5de divisie die tijdens de beschietingen van de forten in reserve gehouden was, wordt op 5 oktober voor een tegenaanval naar de 3de sector gestuurd. Constant Meskens wordt met het 2de bataljon naar Emblem, ten N.O. van Lier gestuurd, waar het de loopgraven op de westelijke oever van de Nete ging bezetten, in verbinding met de Britse Mariniers. Terwijl er door de 1ste en de 3de heroïsche gevechten geleverd worden ten zuiden van Lier, houdt de 2de goed stand.

6 tot 14 oktober 1914: terugtrekking

Op 6 oktober rond 22 uur wordt de algemene aftocht van de troepen van Antwerpen bevolen. Het 2de Jagers verlaat Hove waar het op dat moment zijn standplaats had en vertrekt te voet richting Melsele. Om 05 uur steekt het regiment te Burgt de Schelde over en na een 10 uur durende mars komen ze op hun bestemming aan. Na een korte nachtrust wordt

het regiment op donderdag 8 oktober om 03 uur gewekt, er staat een mars van 50 km op het programma richting Assenede. Willy Breton beschrijft het als volgt:

Verstompt, uitgeput door de vermoeienis, laten zij zich leiden door de officieren, die vruchteloos beproeven ze uit hun verdooving te wekken. Onverschillig voor alles, gaan zij naar het onbekende en begrijpen slechts dat zij een dreigend gevaar ontvluchten, daar men geene minuut verliezen mag. En zoo gaan zij langs de Hollandse grens, op slechts enkele kilometers daarvan verwijderd, in de richting van het westen, zonder te weten waar of wanneer men halt zal houden.

Onze Jagers trekken steeds verder, mijlen volgen op mijlen, dorpen op dorpen. Soms blijft men staan om een tijdje halt te houden, dan strekken zij zich neer langs de kant van de weg in de hoop een oogenblik rust aan hunne versteven ledematen te gunnen. Een fluitsignaal klinkt en de lijdensweg herbegint. Tot zelfs de dappersten slepen zich weldra voort; zij kunnen niet verder. Het duurt nu reeds 10 uren dat men marcheert, het worden er vijftien. De avond valt en nog gaat men steeds vooruit. Nu wordt het nacht, pijnlijk strompelen zij verder; anderen kreunen van vermoeienis; hier en daar valt er een in zwijm en zakt neer in een gracht langs den weg. Eindelijk na meer dan twintig uren mars, na meer dan 50 km in eens te hebben aangelegd, bereikt het 2de regiment jagers, een weinig voor middernacht het einde van deze verschrikkelijke etappe. Men is in Assenede.

9 oktober is een rustdag

Op 10 oktober stapt het 2de Jagers te Voet in het kleine station van Assenede op de trein. Via Eeklo en Brugge wordt het regiment naar Torhout vervoerd. Op 12 oktober komen ze te Vladslo aan waar ze de verdediging helpen organiseren.

11 oktober wordt er gerust te Torhout

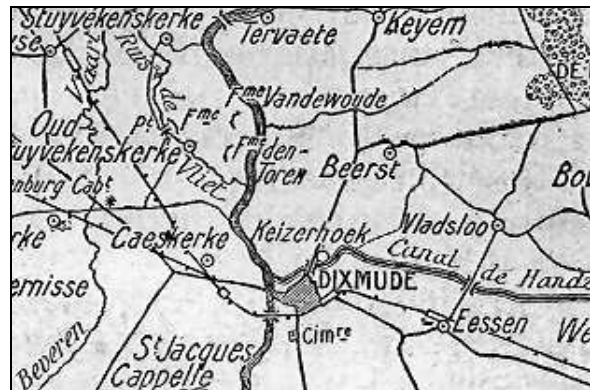
Op 12 oktober zet het regiment de aftocht naar Vladslo voort. Onderweg komen zij grote stromen vluchtelingen tegen. Niettemin schijnen 2 rustdagen het moreel een beetje opgekrikt te hebben.

En toch het schijnt hier zo lachend en kalm, in dit vruchtbare groene landschap, door eene bleke herfstzon beschenen, dat de zenuwen langzaam minder overspannen worden. De angst, die de kelen dichtschroefde neemt af. Plots merkt men dat men vrijer de frisse lucht inademt die van de zee tot hier overwaait. Men eet naar hartelust, met razenden appetijt; de vermoeienis vermindert.

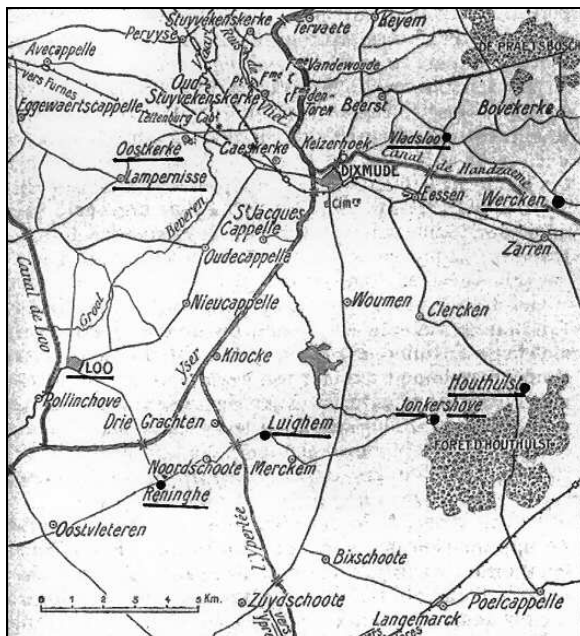
In ieder geval heeft het er alle schijn van dat de aftocht afgelopen is. Het regiment krijgt op

dinsdag 13 oktober te horen dat zij Vladslo in staat van verdediging moeten brengen. Op het einde van de dag krijgen zij officieel te horen dat het leger op de IJzer zal standhouden en tezamen met de Fransen en de Engelsen gaan zij de Duitse stormloop tegenhouden.

Op 14 oktober besluit men om voor het komende gevecht het 2de en het 5de regiment Jagers samen te smelten. Beide regimenten hadden immers zware verliezen geleden. Vooral de kaders waren vreselijk uitgedund. Met de groep Reynaert, die hen niet verlaten heeft, vormt het 2de Jagers aldus voortaan de 16de gemengde brigade, onder de bevelen van kolonel Sults.

ondersteunen, doch weldra worden zij naar Diksmuide geroepen om er deel te nemen aan een geregelde tegenaanval in de flank van de vijand. De 5de Brigade tezamen met de Franse marinefuseliers rukten op via Vladslo en Beerst richting Torhout. De aanval was blijkbaar een succes want de Duitsers werden uit Vladslo en Beerst verdreven. Ondertussen waren er aanzienlijke Duitse troepenversterkingen in Roeselare aangekomen die de 5de divisie verplichtte om zich op de linkeroever van de IJzer terug te trekken. Het 2de Jagers dat blijkbaar te laat arriveerde om aan de uitval deel te nemen komt rond 15 uur te Diksmuide aan en t.g.v. de gedwongen terugtocht rond middernacht te Lampernisse. Op 20 oktober wordt het 2de Jagers in Oostkerke in reserve gehouden. Het bezet er de reservestellingen in de omgeving van het station. Evenwel niet voor lang want weldra zou ook voor het 2de Jagers te Voet de slag aan de IJzer beginnen.

Van 15 tot 20 oktober 1914: afwachten

Van 15 tot 18 oktober bezet de 5de divisie het gedeelte van het front aan de Ieperlee, ten zuiden van Diksmuide. Het 2de Jagers begaf zich eerst naar Wercken, daarna naar de noordelijke zoom van het bos van Houthulst, waar het op 15 oktober te Jonkershove verbroederde met de Franse marinefuseliers. De volgende dag trokken ze zich terug op de Ieperlee om er op de stellingen in de nabijheid van Luighem een bruggenhoofd aan te leggen. Deze stellingen zouden zij evenwel nooit moeten verdedigen. Op 18 oktober werd de 5de Divisie als reserve naar het noorden geroepen. Zij verlaten hun kantonnement te Reninge om zich via Loo en Lampernisse naar Oostkerke te begeven. De 19de worden zij naar Stuyvekenskerke overgebracht om er eventueel de 4de Divisie te

De slag aan de IJzer

Op 20 en 21 oktober ten noorden van Diksmuide

De samenstelling van het nieuwe vijandelijke leger is bijna voltooid. De bevelhebber van het Franse leger weigert evenwel nog de belangrijkheid te erkennen. Hij dringt er op aan om de 20ste met alle beschikbare Frans-Britse troepen aan te vallen tussen Diksmuide en La-Bassée. De Duitsers van hun kant besloten eveneens met het 4de en 5de Duitse leger aan te vallen. Op 20 oktober breekt de strijd los, over een lengte van 100 km. Het 3de reservekorps is de stormram van het 4de Leger. De ervaring van de vorige dag had aangetoond dat het nutteloos was om langs de kust aan te vallen gezien de dodelijke beschietingen van de Britse oorlogsbodems. Generaal von Beseler had daarom de intentie om tussen Mannekesvere en Schoorbake het front te doorbreken. Hij belast zijn 4de, 5de en 6de reservedivisie om

de doorbraak te forceren en daarbij dezelfde tactiek als bij de inname van Antwerpen te gebruiken nl. de volledige kracht van de zware artillerie op het front richten. Ditmaal hebben de beschietingen niet het gewenste resultaat. Ondanks het numerieke overwicht van de Duitse infanterie slagen de 1ste en de 4de divisie er in om stand te houden. Ondanks de enorme bloedverliezen, houden onze troepen stand. De vijand geraakt niet over de stroom.

20 oktober 1914: De aanval op Diksmuide

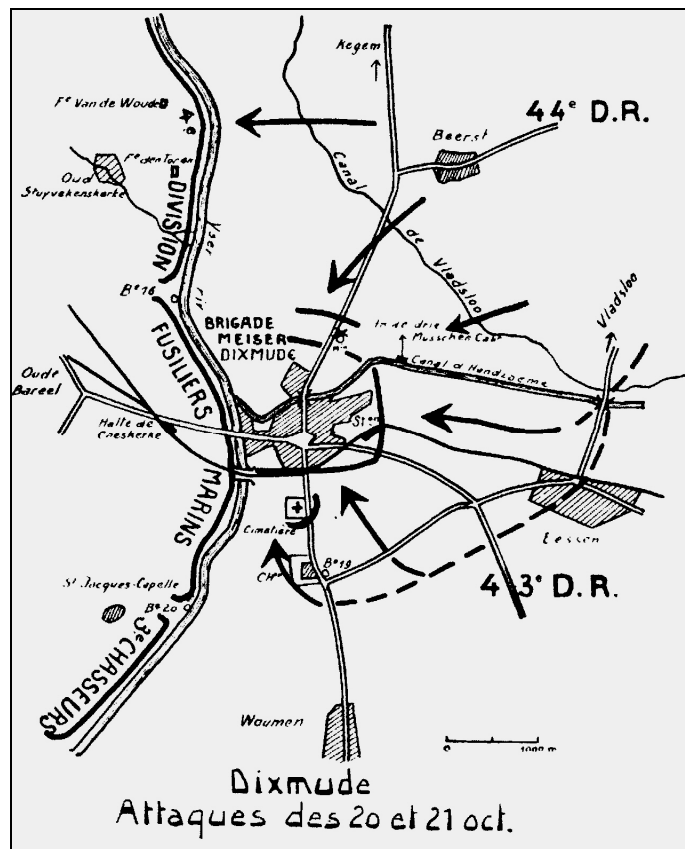
Niettegenstaande het 2de Jagers te Voet op 20 oktober in reserve gehouden werd te Oostkerke is het wel van belang om de gebeurtenissen in en rondom Diksmuide te beschrijven om de situatie waarin het bataljon van Constant Meskens de volgende dag terecht kwam, beter te kunnen bevatten.

Terwijl de strijd in evenwicht blijft op het front van Beseler, breekt er een strijd los in de omgeving van Diksmuide. De 20ste in de morgen heeft de 44ste Divisie van het 12de legercorps positie gekozen in Beerst. Vanaf 08 uur vangt een hevig bombardement aan met 77 en 150 mm kanonnen. Het is gericht op de loopgraven van de 4de divisie en vooral op noordelijke loopgraven rond Diksmuide.

De organisatie van het bruggenhoofd op de rechteroever van de IJzer is de volgende:

De verdediging van het bruggenhoofd is toegewezen aan de brigade Meiser: (11de en 12de Linieregiment). Het 12de Linieregiment wordt gecommandeerd door kolonel Jacques en het is verdeeld over de loopgraven gelegen in de periferie van Diksmuide. Tezamen met 3 secties mitrailleurs – opgesteld op de belangrijkste invalswegen die leiden naar Beerst, Esen en Woumen. 6 compagnies van het 11de Linieregiment en 2 secties mitrailleurs vormen de directe reserve in Diksmuide. De zes andere compagnies van hetzelfde regiment bivakkeren te "Oude Bareel", 2 km verder naar het oosten. Kolonel Meiser beschikt o.a. ook nog over 4 groepen artillerie zijnde 47 kanonnen. Deze artillerie werd gecommandeerd door kolonel De Vleeschouwer. Hij had positie genomen in de zone Oostkerke- Kaaskerke-Oudekapelle. Op de linkeroever van de IJzer zijn twee regimenten Franse marinefuseliers ontplooid. 2 bataljons bevinden zich op de dijk, 2 andere ter hoogte van Kaaskerke en twee ter hoogte van "Oude Bareel". Tussen 9 en 10 uur vallen de vijandelijke troepen, voorafgegaan door de cavalerie vanuit Beerst aan. Beetje bij beetje begint men te beseffen dat er aangevallen wordt op het

front Beerst-Vladslo. Onze artillerie opent het vuur. Vermits ze hun stelling zorgvuldig gekozen hadden en door hun precieze en hevige vuur, worden de Duitsers aan de grond genageld. Hun voortgang wordt uren gehinderd. Ondertussen is ook de Duitse artillerie in actie geschoten. Obussen van verschillend kaliber komen uit alle richtingen. Diksmuide, de loopgraven, de Grote Markt, de dijk en de artilleriezone worden hevig beschoten. 24 bijkomende artilleriestukken worden op bevel van het hoofdkwartier ter beschikking gesteld van kolonel De Vleeschouwer. Ondertussen is het 22ste reserveleger slaags geraakt met de Divisie "Witte" op het kanaal van Handzame en t.g.v. de overmacht is de brug iets na de middag in vijandelijke handen gevallen. De compagnie Smeyers van het 3de Jagers te Voet, heeft eerst alleen en daarna ondersteund door een groep cavalerie geprobeerd om de brug zo lang mogelijk te verdedigen. De versterkingen die kolonel Meiser hen gestuurd had (zes pelotons en een batterij machinegeweren) hebben hen evenwel nooit kunnen vervoegen. De vijand slaagde er in het kanaal over te steken en was aldus in staat om zowel van uit Beerst, als van uit Esen aan te vallen. Het is blijkbaar hierop dat de Duitsers gewacht hebben om de algemene aanval in te zetten. Bijkomende mitrailleurs worden aangevoerd van uit Vladslo

over Beerst naar het kanaal van Handzame. Langzaam maar zeker winnen de Duitsers terrein.

Noordelijke sector

Om 15 uur worden de beschietingen heviger en op hetzelfde moment zetten de Duitse stormtroepen de aanval in. De Duitsers stormden naar voren. De situatie wordt kritiek. Beetje bij beetje worden de verdedigers in het noorden achteruitgedreven, bijna tot in het midden van Diksmuide. Wanneer Kolonel Jacques dit verneemt in het stadhuis – waar hij door een explosie aan de voet gewond werd – stuurt hij zijn reservetroepen onder leiding van Kolonel Borms van het 11de Linierregiment ter versterking naar het noorden. Ter plekke aangekomen zet hij onmiddellijk de aanval in. Deze aanval heeft voor gevolg dat de terugtrekking stopgezet wordt. Van achter de IJzer schieten de Franse marinefuseliers in de flank van de vijand. Onze kannonnen verdubbelen hun activiteit. Een nieuw front vormt zich op het kanaal van Handzame. Twee andere compagnies van het 11de en vervolgens een compagnie wielrijders worden eveneens als versterking naar het noorden van de stad gestuurd. We stormen weer vooruit. De vijand plooit. Wanneer de avond valt heeft de interventie van Kolonel Borms alle verloren loopgraven opnieuw heroverd.

Zuidelijke sector

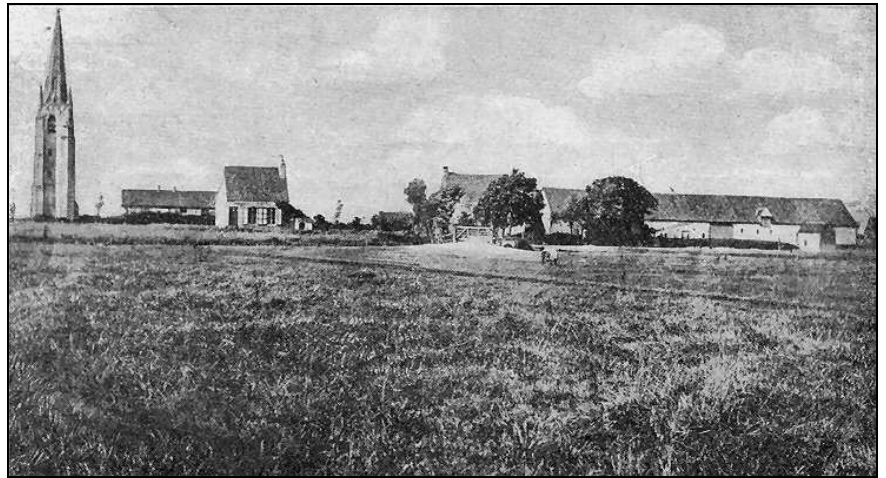
Maar de vijand heeft ook vooruitgang geboekt tussen het kanaal van Handzame en de weg naar Esen. Terwijl de frontlijn in het noorden terugplooit worden de loopgraven in het zuiden hevig onder vuur genomen. De extra mitrailleurbatterij die kolonel Meiser heeft laten aanrukken is het mikpunt van de zowel de infanterie als de artillerie waardoor ook zij zich moesten terugtrekken. Een overrompeling van de loopgraven lijkt onafwendbaar. Terwijl kolonel Jacques zijn compagnie wielrijders ter versterking naar het noorden stuurt, verneemt hij dat het zuidelijke front dreigt te begeven. Hij roept de hulp in van kolonel Meiser. Deze roept op zijn beurt de 6 compagnies op die in reserve gehouden werden aan de oude bareel en vraagt aan de Franse marinefuseliers eveneens om versterkingen te sturen. De zes compagnies onder leiding van luitenant-kolonel Leestermans begeven zich op weg. Gezien de hachelijke situatie zijn ze verplicht om de grote weg richting Diksmuide te nemen. Het zwarte lint soldaten is van ver te zien en is aldus een doelwit voor de Duitse Artillerie. Uiteindelijk komen ze buiten adem, uitgedund maar vol geestdrift aan op de Grote Markt. Ondertussen is de vijand, tussen het kanaal en de weg naar Esen verder opgerukt. Rond 17.30 uur begint

de stormloop. De situatie wordt verward. Op veel punten houden we goed stand en hoort men "hoera leve de koning". Op andere plaatsen verovert de vijand onze loopgraven. Ze blijven er evenwel niet lang. Kolonel Jacques stuurt 2 compagnies van het 11de ter versterking. Geestdriftig vervoegen zij hun kameraden van het 12de. Methodisch begeven zij zich naar voor, ondersteund door geweervuur. De vijand raakt in paniek en slaat op de vlucht. Om 18.30 uur is de stad weer volledig in onze handen. Bij het vallen van de avond, roept het hoofdkwartier –ingelicht over de strijd die plaatsvond rond Diksmuide– admiraal Ronarch bij zich. Hij krijgt het bevel om het bruggenhoofd kost wat kost te verdedigen. Hij krijgt de Franse marinefuseliers en de brigade Meiser en de kanonnen van kolonel De Vleeschouwer onder zijn bevel. In geval van nood mag hij een beroep doen op de 5de divisie. Zij slaan hun hoofdkwartier op aan de halte te Kaaskerke, waar het gedurende 15 dagen zal blijven. Niemand twijfelt er aan dat de vijand niet zal blijven waar hij is. We moeten ons voorbereiden op nieuwe stormlopen. Op advies van kolonel Meiser stuurt de admiraal 4 compagnies marinefuseliers naar de rechteroever. Kolonel Jacques stelt ze op tussen de Belgische bataljons. Een batterij machinegeweren wordt opnieuw opgesteld aan de brug in de richting van Beerst tussen de soldaten. Kolonel De Vleeschouwer vermenigvuldigt het aantal verlichtingspunten en belooft dat de artillerie dag en nacht zal klaarstaan om bij het eerste teken het vuur te openen. Telefoonmateriaal is schaars. De verbindingen met het hoofdkwartier worden daarom bijkomend uitgebreid met motorrijders. Gezien de slechte verbindingen riskeert de artillerie te laat in actie te schieten. Daarom wordt het front verdeeld in sectoren. Van zodra er mitrailleurvuur gehoord wordt, beschiet de artillerie het gebied 400m voor de loopgraven. Dit is een nieuwe tactiek die later als algemene regel bij de artillerie zal gelden. Hiervoor heeft men wel meer munitie nodig, maar liever dit dan een groter aantal slachtoffers.

21 oktober 1914: het 2de Jagers te Voet komt in actie

Tijdens de nacht vinden er voortdurend aanvallen plaats. Om 02 uur komt de Duitse artillerie opnieuw in actie. De Duitsers proberen tijdens de nacht verschillende nieuwe aanvallen, maar ze worden alle afgeslagen. Wanneer de ochtendmist optrekt wordt het duidelijk welke ravage er aangericht is onder de vijandelijke troepen. De vijand evacueert het slagveld en trekt zich terug achter het kanaal van Vladslo.

De bataljons van het 12de Linie-regiment moesten dringend afgelost worden. Daarom werd aan de 5de divisie gevraagd om troepen ter beschikking te stellen van admiraal Ronarch. Het 2de Jagers te Voet viel deze eer te beurt. In de loop van de dag begeven de verschillende compagnies van het 3de bataljon van het 2de Jagers te Voet zich aldus naar Diksmuide. Om 11 uur krijgt majoor Lefèvre het bevel om zich met zijn laatste compagnie -het 2de onder leiding van majoor Leblanc- eveneens in de strijd te werpen.

Oud-Stuivekenskerke vóór de oorlog.

Langs denzelfden weg waarover den vorigen dag de compagnies van kolonel Leestermans trokken, rukken onze jagers met flinken, lenigen stap vooruit. Zij weten dat de troepen die zij moeten aflossen uitgeput zijn en men spoedig handelen moet. Heldhaftig en onbewogen stappen zij onder dat gewelf van projectielen, tusschen van een voortdurend gedonder als van in razenden vaart voorbijstuivende treinen. Toch maakt de ontroering zich een oogenblik van de harten meester als men aan de brug komt waar de ontploffingen met helsch geras op elkander volgen. Maar met een paar vlugge sprongen is men er over, onder de geestdriftige toejuichingen van de marinefusiliers. Het 2de jagers was dus voornamelijk ontplooid in de zuidelijke sector van de stad. Twee compagnies waaronder dit van commandant Delmotte heeft men naar het noorden van de stad moeten sturen, naar een plaats Keizershoek genaamd om er compagnies van het 12de Linie-regiment af te lossen. Majoor Leblanc vergezelt ze.

Om die plaats te bereiken hebben hebben de 2 compagnies zich in die verschrikkelijke hel van Diksmuide moeten wagen, dat geweldig wordt gebombardeerd en waar overal brand woedt. Maar met bewonderenswaardigen, bovenmenselijken moed, zijn de mannen er nochtans volstrekt in orde doorgetrokken, in kolonnen van vier man, met het geweer op den rug zijn zij over de grote markt getrokken, terwijl granaten onophoudelijk den grond doorploegden. Vastberaden en kloek van hart zijn zij de doodelijke strook doorgestaan, onder een regen schroot, pannen en bakstenen, terwijl zij ieder oogenblik een van hun mannen, doodelijk getroffen, badend in zijn bloed, zien neerstorten, het lichaam opengereten of den schedel verbrijzeld, toch gingen zij verder. Verbitterd over hun nederlaag beschieten de Duitser in alle hevigheid Diksmuide. In de loopgrachten wordt

de toestand onhoudbaar. Gedurende het hevige bombardement zitten onze jongens neergehurkt in de loopgraven, pakken aarde vallen op hun neder, wanneer het geen granaatscherven zijn, nochtans roeren zij niet, zij wachten tot de vijand zich zal vertonen, en dan met 'nen vloek tussen de tanden zullen zij met nen kogel zijn vooruitgang breken. Tegen 15.00 uur denkt de vijand dat de weerstand gebroken is en beslist om een nieuwe stormloop op het zuiden van de stad uit te voeren. Het komt tot lijf aan lijf gevechten in de loopgraven. De laatste 2 reservecompagnies van het 11de linie komen onze jagers ontzetten. Doch de Duitsers gaven de strijd nog niet op. Rond middernacht vallen de Duitsers in de stromende regen de noordelijke stellingen opnieuw aan. Hetzelfde scenario herhaalt zich, nadat de Belgen aanvankelijk overrompeld werden, werden de Duitsers met de hulp van de Franse Marinefusiliers teruggedreven. Na 48 uur voortdurende aanvallen was het XXII reservekorps er niet in geslaagd om Diksmuide te veroveren.

22 en 23 oktober 1914

De ochtend van 22 oktober is relatief kalm. De Duitsers hebben zich teruggetrokken. In de namiddag herbeginnen de beschietingen, vanaf 16 uur treedt er een pauze in. In de nacht van 22 op 23 oktober vallen de Duitse troepen de zuidelijke stellingen opnieuw aan. De posities blijven evenwel behouden. Op 23 oktober 's morgens worden de 2 compagnies van Majoor Leblanc afgelost. Uitgeput begeven ze zich naar Oostkerke waar hen 48 uur rust werd toegestaan. Tegen de avond bereiken de overige compagnies het kampement. Door het buiten gevecht stellen van Majoor Lefèvre krijgt majoor Leblanc het bevel over het 2de Jagers te Voet.

24 oktober 1914: te Oud-Stuivekenskerke

Terwijl het 2de Jagers te Voet Diksmuide verdedigde slaagden de Duitsers er in tijdens de nacht van 21 op 22 oktober om in de bocht van Tervate de stroom over te steken. Hierop besluit de generale staf om met de 1ste, de 4de en de 6de divisie de tegenaanval in te zetten. Ondanks hevige verliezen slagen ze er in om de verloren loopgraven aan de IJzerdijk te heroveren. Doch de volgende morgen moesten deze stellingen bij gebrek aan munitie opnieuw opgegeven worden. In de nacht van 23 op 24 oktober slaagden de Duitsers er in om hun stellingen op de linkeroever verder uit te bouwen. De Belgische troepen moesten zich overal terugtrekken. Op 24 oktober besluit admiraal Ronarch om een tegenaanval uit te voeren op de linkerflank van de vijand. Bij dit offensief wordt eveneens het 2de Jagers te Voet betrokken dat enkele uren voordien in Diksmuide afgelost werd.

Van de beloofde 48 uur rust kwam dus niet veel in huis. Aldus kreeg het 2de Jagers te Voet de opdracht om zich naar oud-Stuivekenskerke te begeven. Ze moesten oprukken naar de hoeven *Den Toren* en *Van de Woude*, beide steunpunten van de Duitsers. Franse marinefuseliers en troepen van het 11de Linierregiment zouden de aanval ondersteunen en onze kanonnen zouden de aanval voorbereiden.

Willy Breton beschrijft de aanval als volgt:

In goede orde, en zonder eenige verwarring, bereikten de twee bataljons eerst het kruispunt, de estaminet Lettenberg, waar de weg naar Oostkerk de grooten baan van Diksmuiden naar Pervyse kruist. Maar vanaf dit oogenblik werden zij door het verschrikkelijke vuur van de vijandelijke zware artillerie aangevallen. Ten westen van Beerst geplaatst, buiten het bereik van onze dappere kleine kanonnen, zonden de zware Duitse stukken een hagel van hun helsche marmitten op de streek in de nabijheid van de spoorweg, waar de ontploffingen zonder een oogenblik verpoosing op elkander volgden, te midden van het oorverdovende gedonder als van een losbarstende volkaan. Een verschrikkelijke dam van vuur verhief zich voor onze jagers, en vormde alzoo eene doodelijke strook die men nochtans kost wat kost doortrekken moest. En majoor Leblanc, een oogenblik het hart beklemd bij de gedachte aan het gevaar waaraan zijne mannen gingen blootstaan, gaf bevel vooruit te trekken.....

Van af dat oogenblik rukte iedere eenheid vooruit zoals zij kon, op eigen initiatief, slechts geleid door het bondige, maar dringende bevel: «vooruit». En het was prachtig om te zien,

gebruik makend van de minste beschutting die door dit wanhopig vlak terrein geboden werd, bij kleine groepjes vooruit springen, of in de modder kruipen, neerhurkend in de vochtige grachten om hunne geweren af te vuren. Dooden en gewonden vielen bij tientallen neer; van tijd tot tijd slingerde een goed gemikte granaat de overblijfselen van eene geheele escouade in de lucht; de rangen smolten weg bij iedere stap; toch trokken de jagers vooruit. Eene bovenmenschen wilskracht had hen nieuwe moed gegeven; men hoorde de gewonden hun makkers aanmoedigen en weigeren zich te laten evacueren om geen enkele man aan de gevechtlijn te onttrekken.....

Tegen 11 uur bereikten de jagers den westelijken zoom van Oud-Stuivekenskerke. Van uit de nog bezette huizen, bleven vijandelijke geweren en machinegeweren den dood in onze rangen zaaien. Vastgeklonken aan de bodem, streden onze dapperen nog steeds, aangemoedigd door de vorderingen die de liniesoldaten en mariniers aan hunne linkerszijde maakten. En dan plots, onder deze samentrekkende beweging, weken de Duitschers: Oud-Stuivekenskerke was aan ons. Deze overwinning had helaas! zware verliezen gekost aan de twee bataljons van majoor Leblanc. Op minder dan twee uur waren 300 man en 13 officieren buiten gevecht gesteld. Voor het grootste deel zonder aanvoerders, met hunne kaders en effectieven reeds verschrikkelijk gedund, moesten de eenheden opnieuw flink in de hand gehouden worden om te volharden in de inspanning die er hun nog te doen bleef. Juist op dit hachelijke oogenblik deed de vijand, die Oud-Stuivekenskerke had moeten ontruimen, op het ongelukkige dorp dat reeds voor drie kwart was vernield, het vuur van zware zijne zware stukken samentrekken. De logge kerktoeren die tot dan toe was blijven staan stortte ineens onder den schok van de monstergranaten, en weldra bleef er nog enkel eene dunne spits van over. Hoeveel wilskracht, hoeveel moed en verheven zelfverloochening de eenige nog weerbare officieren aan den dag moesten leggen om hunne uitgeputte manschappen weer te verenigen, om ze langs het westen het dorp te doen omtrekken en vooruit te brengen naar de hoeve Van De Woude, zij alleen die deze tragische uren beleefd hebben zouden het kunnen zeggen. Hunne vastberaden houding gelukte er nochtans in dit wonder te verrichten. En de jagers wonnen terrein in het Oosten, onder het meer en meer doodelijke schroot, terwijl onze kanonnen hunne razende vlagen op de steunpunten, waar de vijand naartoe geweken was, afzonden. Tijdens deze beweging gelukten de bataljons van majoor Leblanc er in zich op hunnen linkerkant met het 10de

linieregiment te verbinden alsook met een Fransch regiment dat ter versterking was aangekomen.....Nadat zij de kleine rivier De Vliet waren overgestoken, vorderden onze jagers stap voor stap over het modderige terrein dat overal met beken doorsneden was, en kwamen zo tot op ongeveer 600m afstand van de hoeve Van de Woude, waar hun aanloop ditmaal onderbroken werd door het onverbidde vuur dat den dood in hunne rangen zaaide.

De mannen konden niet meer. Zij strenden nu reeds vier dagen lang, zonder eenige rust en bijna zonder voedsel. De marsch in dezen kleverigen grond, waar men tot aan de enkels in het slijk zakte, had hen zoozeer vermoeid, dat zij om zoo te zeggen neergezonken lagen in de kleine modderachtige sloten die als loopgraven dienden, onbekwaam om zelfs nog een gewerschot te lossen. De avond begon overigens te vallen; het voornaamste doel was bereikt, vermits de Duitsers tot op de oevers zelve van den Yzer hadden moeten wijken. Gezien de onmogelijkheid om de beweging verder door te zetten, vestigde majoor Leblanc en zijne adjuncten zich op eenigen afstand achter de Linie van de jagers, in de kleine hoeve die men ten noorden van Oud-Stuivekenskerke bemerkt, onmiddellijk ten oosten van Den Vliet. Het voortdurende bombardement dreigde ze ieder oogenblik, in deze zwakke schuilplaats, waarvan de granaten reeds een hoek hadden afgeschoten, te bedelven. Tusschen hen en hunne troepen strekte zich een terrein uit waarop het letterlijk schroot hagelde. De eenige weg achter hen, langswaar men den grooten steenweg van Stuivekenskerke naar Oud-Stuivekenskerke kon bereiken, liep langs een bruggetje over eene diepe beek. Het was dus langs daar dat alle betrekkingen met de troepen achter het front moesten gebeuren, evenals met de naburige troepen, waarmede het voor hen van het hoogste belang was zich voor het vallen van den avond te verbinden. Want hunne vorderingen hadden de jagers om zoo te zeggen alleen doen staan, en langs beide kanten van hunne stellingen waren er gapingen gekomen in de algemene gevechtsLinie, langswaar kleine Duitse groepen voortdurend stoutmoedige verkenningen deden. De vijandelijke verkenners, die tot op 300 en 400m van Den Vliet waren vooruitgerukt, richtten hun geweervuur op de brug, die reeds bloot stond aan de voortdurende ontploffingen van granaten en granaatkartetsen. Ook viel er, bij hen die gelast waren de verbindingen daar te stellen en die dezen weg moesten nemen om hunne gevaarlijke opdracht te volvoeren, meer dan een doodelijk getroffen of zwaargewond neer. Een van de brankardiers, die de slachtoffers naar een bijgebouw van de hoeve bracht waar een hulp-

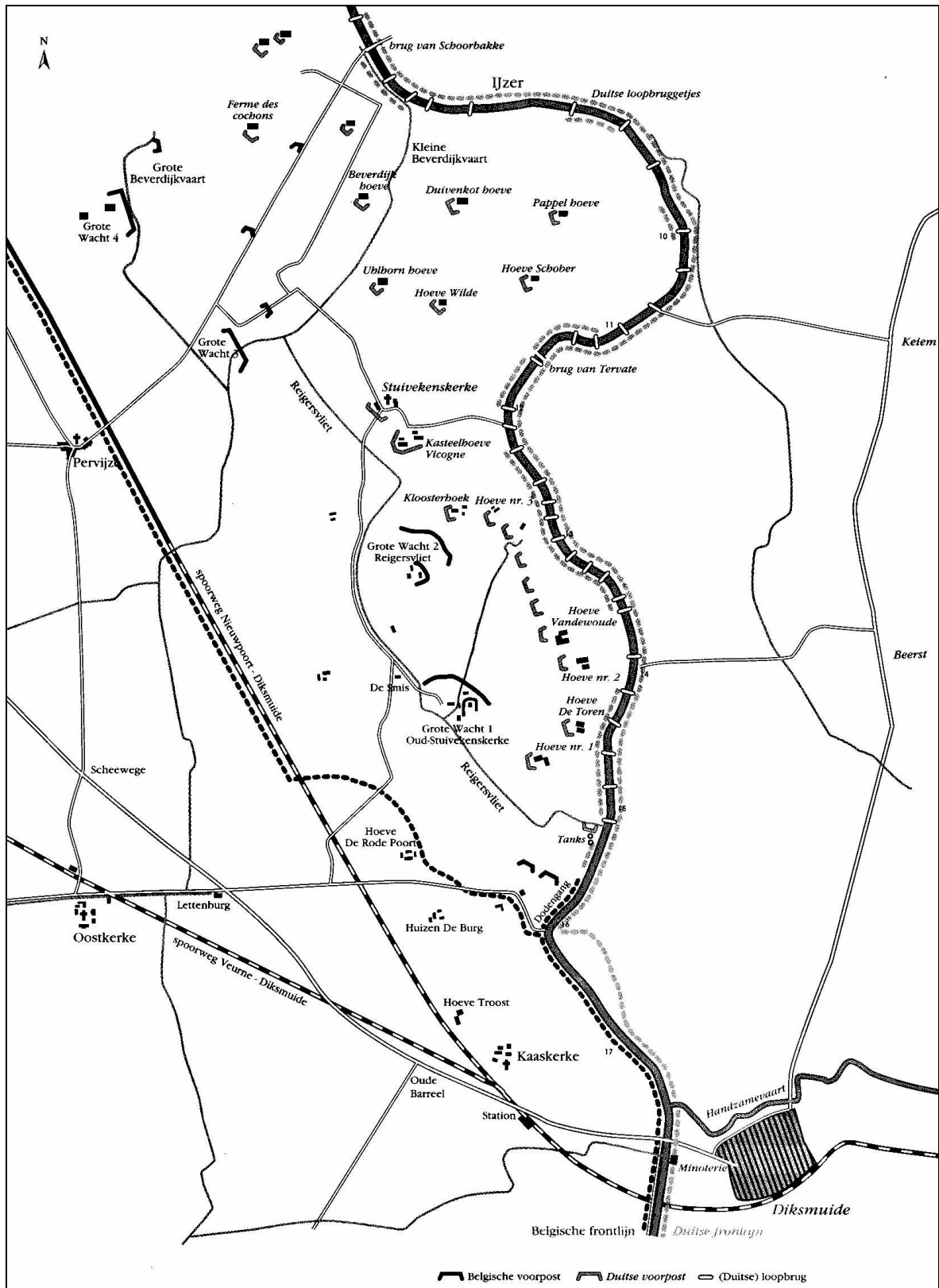
post was ingericht gaf het bruggetje, vanwaar zoveel zuchten en jammerklachten opstegen, deze wel wat akelige benaming: "De Brug der Zuchten". De mannen in dergelijke omstandigheden van levensmiddelen en patronen ravi-tailleeren, werd eene onmogelijkheid, want het weinige dat men hen brenge konde telde waarlijk niet meede. Bevel werd dus gegeven zuinig om te gaan met de munitie die zeldzaam werd en geduld te oefenen. Tot halverwege de knieën in het water van de grachten die als loopgravendienst deden, met ledige magen, klap-pertandend van koorts, bevend van de koude onder hunne roemvolle lompen, brachten de jagers de nacht tegenover den vijand door, in de prachtige en tragische omlijsting van overal ontstoken branden. Op hunne rechterzijde, in de verte brandde Dixmuide helemaal tot puin, en akelig verheven zich de vlammen boven de kleine gemeente Caeskerke, waarvan de laaien de kerktoeren zich gelijk eene vlammeende toorts boven de nederige maar insgelijks brandende woningen verhief. Meer nabij en tot vlak voor hen voerde de Yzer stroomden zwarten rook mede van den vlammeende petrool die door de tanks aan mijlpaal 16 in de rivier was gestort. Mede afgevoerd naar den Vliet verhief dezelfde dichte rookwolk zich achter de jagers, die verder belicht werden door oud Stuyvekenskerke dat insgelijks in brand geschoten was. Op de linkerzijde, ten slotte stonden Pervijze en Stuyvekenskerke in lichte laai, en voltooiden zoo rondom de heldhaftige bataljons den reusachtigen kring van vlam en dood.

Constant Meskens te Oud-Stuivekenskerke

In het militaire dossier van Constant Meskens vinden we een verwijzing naar de gebeurtenissen van 24 oktober 1914.

Op een gegeven moment is de Compagnie van Constant Meskens de kerk van Oud-Stuivekenskerke tot op 70 m genaderd. Plotse-ling ziet Constant Meskens Duitsers in de kerktoeren van Oud-Stuivekenskerke zitten. Hij vraagt aan zijn Commandant Delmotte de toestemming om ze uit de toeren te verjagen. Dit kleine wapenfeit werd in zijn militaire dossier opgenomen. We geven hieronder de vertaling uit het Frans:

--- op niet meer dan 70 m van de kerk --- aan commandant Delmotte, Soldaat Meskens een ruwe vlaming vraagt hem plotseling "Mijn commandant, er moeten Duitsers in de toeren zitten laat mij gaan kijken". Hij drong zo sterk aan dat zijn commandant na enig aarzeling zijn akkoord gaf. En de dappere Meskens ging alleen, het geweer geladen en de bajonet op de

Kaart van het slagveld in de omgeving van de bocht van Tervate.
 Uit "Het drama van den dodengang" door Siegfried DeBaeke,

loop, zonder angst voor de kogels die rondom hem explodeerden. Hij vond de kerkdeur gesloten. Hij probeerde hem te openen, doch is moeten terugkeren zonder te toren te bezoeken. Hij ontsnapte bij mirakel aan een zekere dood.

25 en 26 oktober 1914

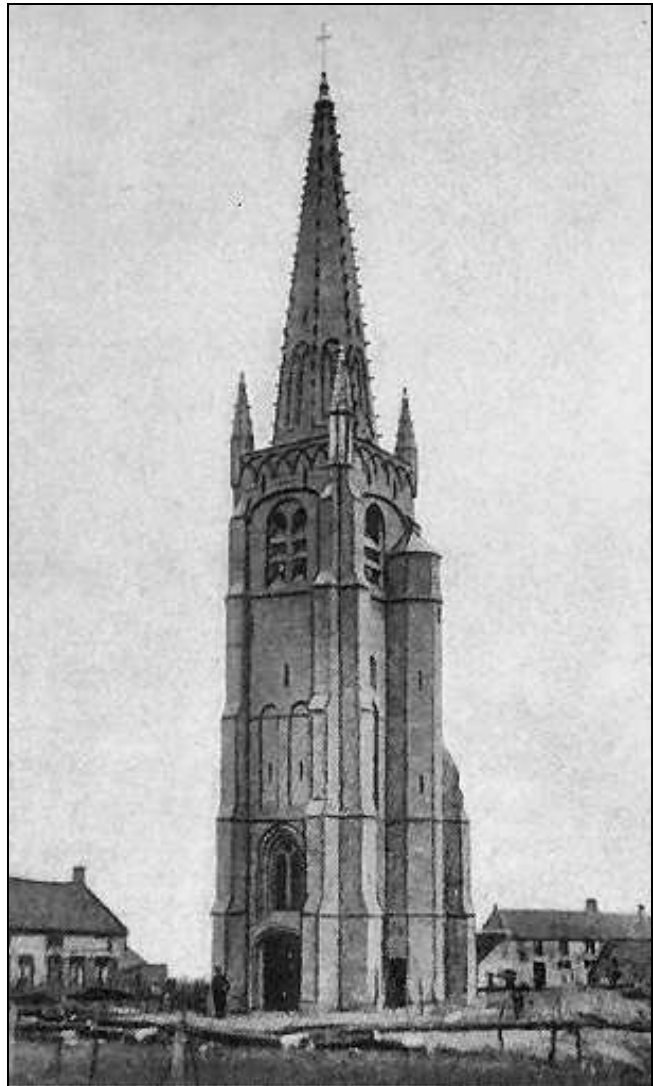
In het *Geschiedkundig overzicht van het 2de en het 5de regiment Jagers te Voet* lezen we de volgende passage:

"De 25ste, wederzijds bombardement en geweervuur; de stortregen zal gedurende de nacht van de 25ste op de 26ste elke offensieve beweging verhinderen. De 26ste worden de stellingen van weerszijden behouden en het 2de jagers wordt afgelost om naar Oostkerke te gaan kantonneren."

Op het eerste zicht waren het blijkbaar twee rustige dagen zonder echte gevechten. Willy Breton geeft evenwel een ander beeld van de situatie:

De voormiddag van den zondag 25sten October was vooral wanhopig en verschrikkelijk. Niets te eten of te drinken! Want zoo de uitgeputte Duitschers geene aanvallen meer deden, maaide in tegendeel hunne artillerie, als eene verschrikkelijke zeis, over geheel de onbedekte streek langswaar de ravitaillering kon plaats grijpen. Onze uitgeputte mannen hadden zelfs de kracht niet meer om nog te klagen. Zij wisten slechts dat een onverbidde bevel hen dwong zich ter plaatse te laten dooden, en stoik bleven zij op hun post. Wanneer eene stormvloed schroot de dood in hunne rangen kwam zaaien, zegden de jagers eenvoudig, terwijl zij hunne makkers bekeken die zoo juist den geest hadden gegeven: "Zij zullen niet meer lijden ...".

In de schuur en den stal van de kleine hoeve, waar de regimentsstaf nog steeds schuilde, was het volgepropt met gewonden, meest allen door granaatscherven zwaar getroffen, en die men, God weet hoe, tot daar had kunnen brengen. Het was onmogelijk er zelfs aan te denken ze door deze hel achter het front te brengen. De geneesheer, de aalmoezenier en het ziekenpersoneel wijdden hunne onvermoeibare zorgen aan al deze lijdenden, doch bleven machteloos om deze verschrikkelijke ellende te lenigen. Daar tegen den avond een fijne en koude regen was beginnen te vallen, die iederen door zijne vochtigheid tot op de huid doordrong, besloot men een weinig vuur te maken; en om den dorst te lesschen van de stervenden die door de koorts werden geplaagd, deed men het water van de stilstaande grachten koken.

De kerktoren van Oud-Stuivekenskerke vóór 1914 (parochiale kerk tot 1870).

Eene verschrikkelijke vermoeienis had zich van de jagers meester gemaakt en hield de geesten als in eene pijnlijke beklemming. Men scheen alle hoop te hebben opgegeven om nog ooit levend uit deze hel te geraken. En als om deze ontmoedigde gedachte nog neerdrukkender te maken, kwam er op dit oogenblik een bode aan majoor Leblanc melden dat kapitein Delbauve den vorigen dag te Pervyse was gedood en zijne eenheid bijna heelemaal vernietigd. Ginder, in de loopgraven, brachten de overgeblevenen van de twee andere bataljons, een nieuwen nacht van folteringen door, gekweld door honger en dorst en koude, terwijl de voortdurende regen de mannen tot op de huid verkilde. De dageraad van den 26sten verlichtte slechts bleke gezichten, waarin nog koorts-oogen schitterden welke strak gericht bleven op den vijand, wiens plotse bedrijvigheid onze

Oud-Stuivekenskerke (nu O.L.V. Hoekje) in de zomer 2004.

Centraal (met vlaggenmast) de ruïne van de oude kerktoren.

Links vooraan de herinneringskapel O.L.Vrouw-ter-Zege met daar voor 2 grotere monumenten en rond de kapel 41 gedenkzuiltjes van regimenten die deelnamen aan de slag van de IJzer.

mannen verontrustte. Men kon merken hoe koortsig hij aan den arbeid was in de puin geschoten hoeve Den Toren.

Plotseling zond eene van onze batterijen, die slecht was ingelicht over het te bereiken objectief, eene vlaag granaten af die bijna vlak boven onze eigen loopgraven ontploften. Vol angst bij de gedachte dat een nieuw salvovuur hen ieder oogenblik treffen kon, weken onze mannen achteruit in een begin van paniek. De bovenmenselijke wilskracht van de enkele overlevende officieren, bracht de jagers nochtans terug naar de grachten, die zij kost wat kost moesten behouden, desnoods totter dood.

Maar het was dringend nodig de artillerie te verwittigen, wilden men de eenheden, die ten einde kracht waren, zich niet naar alle kanten zien verstrooien. Onder het stelselmatige bombardement dat de atmosfeer daveren deed, en het te doorloopen terrein als met doodelijke vuurbundels besproeide, snelde kapitein Tasnier naar de batterij, zonder zich te bekommeren om de projectielen die hem als schenen te achtervolgen, en badende in het zweet kwam hij er nog bijtijds aan om een onheil te voorkomen. Nauwkeurig gericht, veranderde de artillerie onmiddellijk het vuur en

richtte het op de hoeven en de naburige loopgraven waarin het kriede van Duitschers, die daar voor den aanval verzameld waren. Hun vrees van voor een oogenblik vergetend, en hun ellenden en vermoeienissen, hervonden de jagers, aan wie men zoo juist melden kwam dat zij denzelfden avond zouden worden afgelost, weer als een soort wanhopigen strijdlust, om hun laatste patronen op de gehate Moffen af te vuren.

Het overige van den dag ging kalm voorbij. Het had opgehouden met regenen en de jagers wachtten geduldig het vallen van den dag dat een einde aan hun kruisweg zou zetten. De getemde vijand scheen van de voorgenomen poging te hebben afgezien; zelfs het kanonvuur was verzwakt. Den 26sten October 's avonds, te midden van de duisternis waarin nog hier en daar de uitstervende klaarte lichtten van de laatste branden, hebben de eenige honderden mannen, die nog de 2de en 3de bataljons van het 2de regiment jagers uitmaken, den weg naar Oostkerke genomen. Zij zijn doodelijk vermoeid. Hun gang is zwaar van al den last en het geleden leed van deze zes dagen voortdurenden strijd. Vuil en gehavend, gekleed gelijk schoolkinderen, klopt hun hart van trots onder de

schamele lomp. En niets is dieper treffend, dan de akelige stoet van deze uitgeputte soldaten, die de vijand niet heeft kunnen overwinnen.

Langzaam sleept hij zich voort langs den met granaten doorploegden straatweg, en slingert te midden van de puinen die de woeste strijd overal heeft gezaaid. De jagers dragen met zich het tastbare bewijs van hunne zware offers. Al hunne gewonde vergezellen ze; zij dragen de dooden en gekwetsten die men tot dan toe niet heeft kunnen evacueeren uit de kleine hoeve welke hun tot schuilplaats diende. De minst getroffen en strompelden voort, steunend op hun nog ongedeerde makers. Hier en daar heeft een man zijn al te zwaar gewonden strijdgenoot, die niet langer meer loopen kan, op den rug genomen. En op allerlei berries, die het toeval aan de hand deed, -deuren, vensterblindes of zelfs eenvoudige planken, die men in de stuk geschoten huizen gevonden heeft, -of op piepende kruiwagens, vervoert men de zwaarst gewonde jagers. Eenigen zijn in zwijm gevallen; anderen hebben koorts en ijlen terwijl zij dolle gebaren maken; anderen nog, waarvan door het horten en stooten van dezen nachtelijken gang over den weg vol diepe karresporen, de wonden weer opengerukt zijn, kreunen of weenen jammerlijk.

Van Oostkerke zullen de overblijfsels van de twee bataljons zich naar Alverighem, buiten de doodelijke streek, begeven, om er wat te herstellen en nieuwe krachten te putten. Den 29sten October 's morgens zullen zij er verwoegd worden door de overblijfsels van het bataljon Delbauve, dat aan de hel van Pervyse is ontsnapt. Dan zal men mannen optellen om met de weerbaren die er nog overblijven, een regiment samen te stellen dat opnieuw den strijd aanvatten kan. De cijfers hebben hier eene ongemeene welsprekendheid. Bij hun vertrek uit Bergen telden de 2de en 5de regimenten Jagers te Voet te saam. 57 officieren en 4.500 soldaten. Drie maanden later, toen de slag aan den Yzer om zoo te zeggen gedaan

was, beantwoordden er nog 19 officieren en ongeveer 2000 man aan en oproep .... Andere regimenten leden nog meer. En deze cijfers zeggen beter dan welke woorden ook, ten koste van hoeveel lijden en hoeveel offers onze soldaten den stormloop der Duitsche horden braken en hun roemvolle stralenkrans veroverden.

Het einde van de slag

De Duitsers waren in de bocht van Tervaele de IJzer overgestoken. Vanaf kilometerpaal 2 tot aan de paal 16,1 was de IJzer over een afstand van 14 kilometer in handen van de vijand. Hierdoor werd het front verschoven naar de Noordvaart en de Beverdijk, twee minderwaardige hindernissen die Oud-Stuivekenskerke doortrokken. Het bevel werd gegeven om in ieder geval op de ophoging van de spoorweg Nieuwpoort-Diksmuide stand te houden. In de namiddag van de 25ste oktober besloot de Koning tot de overstrooming van de IJzervlakte over te gaan, door de sluisdeuren van Nieuwpoort en de verlaten sluisen van de Noordvaart te openen. Hierdoor werd het gebied in de rug van de vijand blank gezet. De vaarten liepen vol en eindeloze plassen schuimend zeewater verspreidden zich over de polderstreek.

De 31ste 's morgens werden de vijandelijke eenheden de pas afgesneden. Onder de druk van onze heftige tegenaanvallen werden zij overal onder de voet gelopen en in de overstrooming teruggeworpen. Verrast, vastgelopen in het slijk, namen zij in alle richtingen de vlucht. Alles wat over de IJzer gekomen was moest naar de stroom terug, materiaal en gekwetsten bleven in het water achter, terwijl onze machinegeweren duchtig de ontredderden benden neermaaiden.

Hierdoor eindigde ook voor het 2de Jagers te Voet de slag om de IJzer en kon de stellingenoorlog beginnen.

Demarcatiepaal nr. 11 te Oud-Stuivekenskerke. De verste Duitse opmars tussen de Noordzee en de Zwitserse grens werd in de jaren 1922-1925 aangeduid met "demarcatiepalen" op de belangrijkste punten.

Het zijn granieten zuiltjes van ongeveer een meter hoog, met bovenaan een helm op een lauwerkrans met de naam van de frontsector, op drie zijden een zin (Frans, Nederlands, Engels), met links een veldfles en rechts een gasmasker en op de hoeken een handgranaat en een lauwertak.

Het 2de Jagers tijdens de stellingenoorlog

Na de slag om de IJzer en de eerste slag om Ieper viel de Duitse opmars stil. Het front stabiliseerde van aan de zee tot Zwitserland. Voor alle partijen eindigde daarmee de hoop op een korte oorlog. Na de IJzerslag waren in november 1914 beide legers in de westhoek vastgelopen. Zo kwam de bewegingsoorlog krakend tot stilstand. Geen dag te vroeg voor het Belgische leger, dat volledig aan het einde

van zijn kunnen was. De IJzerslag had het Belgisch leger 3.500 doden en 15.000 gewonden gekost. Van de 117.500 man die het veldleger op 4 augustus 1914 had geteld, bleven er op 10 november 1914 52.000 over. Die kleine troep bevond zich in een miserabele staat. Aan alles was gebrek. De munitie was op, de artillerie tot schroot verworden, en de soldaten liepen in gescheurd tenue en op klompen rond. Velen waren te uitgeput om nog een geweer vast te houden, laat staan raak te schieten. Het moreel was door het uitblijven van enig nieuws uit het nu bijna geheel bezette land tot een dieptepunt gezakt. Dankzij een veto van het Belgische opperbevel werd het leger na de IJzerslag niet langer ingezet aan de zijde van de grote geallieerde offensieven. In de relatieve rust van het IJzerfront werd het effectief langzaam hersteld dit door rekrutering achter het front, vrijwilligers en militielichtingen van Belgen uit het buitenland. In 1918 telde het Belgisch leger opnieuw 168.000 eenheden. Aan de overkant lagen, in steeds dieper gebetonnerde loopgraven, de Duitse divisies van het Vierde Leger. Het IJzerfront gold voor de Duitse strategen niet als een front waar doorstoten mogelijk of wenselijk was. In 1916 en 1917 werden de jongere divisies naar de grote Franse slachtingen aan de Somme en bij Verdun gestuurd en vervangen door mannen van middelbare leeftijd van de Landwehr die enkel de positie bezet dienden te houden.

Tussen Nieuwpoort en Diksmuide waren de Duitsers door de onderwaterzetting van elkaar gescheiden. De Belgen zaten verschanst achter de dijk van de spoorweg Nieuwpoort-Diksmuide. De Duitsers zaten op de rechteroever van de IJzer.

Het front was verdeeld in 6 sectoren: sector 1 Nieuwpoort, sector 2 Ramskapelle-Pervijze, sector 3 Diksmuide, sector 4 Merkem, Sector 5 Steenstraate-Het Sas en sector 6 Boezinge-Brielen. In de sector Ramskapelle-Pervijze opeerden aan beide zijden vooruitgeschoven posten in de deels overstroomde, deels zompige vlakte. De drassige vlakte was dan ook zeer ongunstig aanvalsterrein. De overstroomde vlakte vormde een immens gebied van honderden hectaren ondergelopen weilanden en zompig land, doorsneden door diepe vaarten. Hier en daar lagen kapotgeschoten burchten: boerderijen, schuren, waarvan sommige dienden als vooruitgeschoven posten, die men moeizaam bereikte over kilometerslange wiebelende plankiers waarover de soldaten in lange rijen achter elkaar moesten lopen.

De versterkingen van het Belgisch leger aan de spoorweg Nieuwpoort - Diksmuide.

Voorpost in overstroomd gebied.

Wissels aan het hoofd van het regiment

Majoor Leblanc die tijdens de IJzerslag ziek geworden is, geeft het bevel over aan com-

mandant Labiaux. Dit is het begin van een periode die gekenmerkt wordt door voortdurende wijzigingen aan de top van het regiment. Een overzicht:

27/10/1914 tot 31/10/1914	Commandant Labiaux
01/11/1914 tot 12/11/1914	Luitenant-kolonel Mahieu
13/11/1914 tot 15/11/1914	Majoor Tasnier
15/11/1914 tot 26/11/1914	Majoor Leblanc
27/11/1914 tot 05/01/1915	Luitenant-kolonel Mahieu
06/01/1915	kolonel Sults
01/07/1915	Luitenant Tollen
18/03/1915 tot 22/03/1915	Kolonel Berger
23/03/1915	Luitenant-kolonel Lefèvre

Van 27 oktober tot 21 december 1914

Op 26 oktober eindigde de IJzerslag voor het 2de Jagers te Voet. Doodvermoeid gingen ze kantonneren in Oostkerke. Gedurende 5 dagen genoten ze van een welverdiende rust. Op 1 november keren de gereconstrueerde overblijfselen terug naar de loopgrachten in de sector van Nieuwkapelle.

Van 10 november 1914 tot 14 februari 1915 bezet de 5de Divisie de sector van Diksmuide. Deze sector gold als één van de gevaarlijkste van het front. De Belgen en de Duitsers werden er enkel door de IJzer gescheiden.

22 december 1914

Op 22 december wordt het 2de Jagers te Voet versterkt met een Compagnie Wielrijders onder leiding van kapitein Demart en een Compagnie Mitrailleurs onder leiding van kapitein Tasnier. Ze krijgen de opdracht om een bruggenhoofd op te richten op de rechteroever van de IJzer, even ten zuiden van Diksmuide. Het Bataljon Panhuys steekt de stroom over in de bocht die gesitueerd is tussen grenspaal 19 en 20.

"Het is een koude en donkere winternacht, gunstig voor de stoutmoedige onderneming. De mannen zijn reeds dol van vreugde bij de gedachte dat zij uit hunne holen zullen komen en ten aanval zullen stormen. Alles werd tot in de minste bijzonderheden voorbereid, en als het signaal gegeven wordt om naar den anderen oever te trekken kan er niets onze jagers weerhouden".

Ze slagen in de opdracht. Vanaf de volgende dag vormt het bruggenhoofd het mikpunt van alle vijandelij-

ke batterijen uit de buurt. Ondanks de hevige beschietingen wordt het bruggenhoofd verder uitgebouwd en gedurende meerdere weken - ondanks de Duitse tegenaanvallen - behouden. Voor deze actie kreeg het 2de Jagers te Voet een eervolle vermelding van het Leger.

Van 12 januari tot 13 februari 1915

Het 2de Jagers wordt afgelost en gaat kantonneren naar de *Moeres Françaises*, daarna naar Bray-Dunes-Ghyvelde.

Van 13 februari tot 8 augustus 1915

Op 13 februari 1915 lost de 5de Divisie, de 6de Divisie af te Diksmuide. Het 2de Jagers verdedigt de loopbrug rechtover de stad. Het is een woelige periode met aanhoudende gevechten met bommen en granaten. Verliezen doden: 5 officieren en 109 soldaten, gekwetsten: 8 officieren en 418 soldaten.

8 augustus tot 117 oktober 1915

Rust te De Panne. Een Duits vliegtuigbombarment kost 14 gesneuvelden en 18 gekwetsten aan het regiment. Op 5 oktober wordt de

Stelling van de Belgen aan de IJzer tegenover de stad Diksmuide.

Eerste linie te Ramskapelle juni 1916.

streek Izenberge - Wulveringem de rustplaats van het regiment.

Ramskapelle:

17 oktober 1915 tot 25 mei 1916

Op 17 oktober 1915 lost de 5de divisie de 4de af in de sector van Ramskapelle. Het 2de Jagers bevindt zich voor de hoeven *Violette* en *Groot-Hemme*. Meerdere aanvallen op Rijkenhoek en Beverdijk worden dapper afgeslagen. Verliezen: 2 gesneuvelde officieren, (waaronder kapitein Boucau) en 16 soldaten, 1 vermiste en 85 soldaten worden gekwetst.

In het dossier van Constant Meskens vinden we een nota aan de korpschef waarin de gebeurtenissen te Rijkenhoek, een voorpost van Ramskapelle, beschreven worden:

De 16de april 1916 werden de loopgraven van de voorpost van Reykenhoek onderworpen aan een hevig bombardement. Rond de middag explodeerde er een obus van 100 mm in de schuilplaats van de commandant van de compagnie. Hierbij werd kapitein Boucau gedood en werden twee soldaten die zich naast hem bevonden minder zwaar gewond. Deze geschrokken mannen verlieten de schuilplaats om het accident te melden aan hun kameraden van de loopgraaf. Plotseling begonnen er obussen te ontploffen in de omgeving van de commandopost, en de omgeving werd onderworpen aan een systematisch spervuur. Temidden

van dit mitrailleurvuur schoten de soldaten Meskens en Velghe, bij het vernemen van het slechte nieuws, zonder te aarzelen, spontaan hun kapitein ter hulp. Zodoende gaven zij aan hun kameraden het mooiste voorbeeld van verachting van gevaar en toewijding tegenover hun chef.

Als gevolg hiervan denk ik dat het gedrag van deze twee soldaten een compensatie waardig is en heb ik de eer om ze voor te dragen bij mijn kolonel voor een eerbare onderscheiding met het volgende motief: Meskens, soldaat: spontaan hulp geboden, onder een hevig bombardement, aan zijn kapitein, waarvan hij dacht dat hij gewond was, aldus gevende een mooi voorbeeld van verachting voor gevaar en toewijding aan zijn chef. Velghe, soldaat: Een zelfde motief.

Aan de aanbeveling werd blijkbaar gevolg gegeven want in het frontblaadje *De stem uit Opwijck* nr 14 en 15 wordt er eveneens melding van gemaakt:

De Stem uit Opwijck

Nr. 14 - 10 juni 1916

Onze dorpsgenoot Constant Meskens, B26C 3/II, is den 17 Mei op de dagorde van 't leger gebracht en voorgesteld voor het oorlogskruis, om zijnen kapitein, die erg gekwetst was te hebben verlost. Proficiat!

De stem uit Opwijck

Nr. 15 - 1 juli 1916

Wij geven hier de schoone melding van Constant Meskens, op de dagorde van 't leger. "Zeer goed soldaat die zich herhaaldelijk, in de loop van den veldtocht, door zijne dapperheid en zijne verachting voor het gevaar heeft onderscheiden, namelijk in Oktober 1914, te Oud-Stuyvekenskerke, met de toelating te vragen eene gevaarvolle opdracht te vervullen en de uitvoering dezer tot de uiterste grens zijner middelen door te drijven, en in April 1916, met uit eigen beweging, onder eene hevige beschieting, zijnen zwaar gekwetsten kapitein ter hulp te snellen, aldus een schoon voorbeeld van verachting voor het gevaar en toewijding jegens zijne overste gevend."

Onze dappere vriend zal het oorlogskruis ontvangen. Proficiat!

25 mei tot 16 juni 1916

Het regiment wordt afgelost en gaat op rust te Bray-Dunes en De Panne. Vanaf 15 juni tot 16 juni wordt de 5de divisie in reserve gehouden in de streek van Krombeke-Roesbrugge.

Van 16 juni 1916 – 05 augustus 1916

Het regiment bezet de sector van Boesinghe en bewaakt beurtelings de ondersector van *Het Sas* en *Steenstraat*.

Op 5 augustus 1916 raakt Constant Meskens gewond. In het militaire dossier vinden we een vermelding terug over de omstandigheden waarin hij gewond werd:

Hij werd gewond in de vooruitgeschoven loopgraven terwijl hij op wacht stond in een inham. Hij observeerde een vijandelijke post met de bedoeling inlichtingen in te winnen over de aan gang zijnde werken.

Hij werd gewond aan beide handen door een kogel.

Linkerhand: 3 vingerkoten afgezet

Rechterhand. Duim gespleten.

Onder aan de tekst wordt vermeld dat de blessure ernstig was. Hij werd overgebracht naar het hospitaal l'Océan in de Panne waar hij verbleef van 5 augustus 1916 tot 6 oktober 1916. Nadien werd hij overgebracht naar het Hospitaal van Valloire. Ook in de frontblaadjes wordt er melding gemaakt van het feit dat Constant Meskens gewond werd.

De stem uit Opwijk

Nr. 17 - 15 augustus 1916

Constant Meskens werd gekwetst aan de linkerhand, die waarschijnlijk verminkt zal blijven. Hij is in het hospitaal, „l'Océan” van de Panne waar hem door Z.M. den Koning het ridderkruis van Leopold II werd op de borst gehecht. Proficiat!

Van 8 december 1916 tot 29 september 1917: het kamp van Ruchard

Tijdens de Wereldoorlog I stond Frankrijk in voor de opvang van de gewonde Belgische soldaten. Hiervoor werd o.a het kamp van Ruchard te Indre-et-Loire gebruikt. Het kamp functioneerde van 31 december 1914 tot 14 juli 1917. In deze periode werden er 9.586 herstellenden in opgevangen. De mooie ligging gaf geen garantie op een spoedig herstel. Nadat deze voormalige gevangenis ontruimd werd door het leger (er heerste immers koorts en tyfus) werd het door de gezondheidsdienst van het Belgisch leger overgenomen om er een herstellingskamp in te richten. Weldra werden er alle patiënten met tuberculose en epilepsie naar toe verbannen, evenals alle volledig arbeidsongeschikten. Bovendien verbleven er verdachten van Duitse oorsprong. Het kamp bevatte enkele stenen gebouwen die dienst deden als hospitaal en een aantal tenten, die later vervangen werden door houten barakken. De omstandigheden in het kamp waren hard en

Hospitaal l'Océan in De Panne.

Op 21 december 1915 ging het eerste Rode kruis hospitaal in vrij België open. Het werd ondergebracht in het hotel l'Océan te De Panne.

Het verplegend personeel bestond uit Belgische dokters en hoofdzakelijk Engelse verpleegsters. Door geleidelijke toevoeging van houten paviljoenen werd de capaciteit van 200 tot 1.800 bedden opgevoerd.

Het was in dit hospitaal dat Koningin Elisabeth de taak van ziekenverzorgster en assistente bij operaties regelmatig en effectief vervulde.

onmenselijk en hadden een depressieve werking op het gemoed van de soldaten. Er waren dan ook veel zelfmoorden in dit kamp. Het dodencijfer bedroeg er één op 150. Constant Meskens verbleef 2 maand in het kamp van Ruchard. Op 29 januari 1917 vonden de dokters dat hij voldoende hersteld was en werd hij naar Le Havre gestuurd.

De rest van de oorlog

Het heeft tot eind december 1917 geduurd alvorens Constant Meskens voldoende hersteld was van zijn verwondingen en opnieuw in actieve dienst werd opgenomen bij de T.A.G. T.A.G is de afkorting van Travailleurs Auxiliaires de Genie of in het Nederlands Hulptroepen van de Genie. Ze werden onderverdeeld in compagnies en voor alles en nog wat gebruikt van wegenherstellers tot bunkermakers en dergelijke. De soldaten van het veldleger noemden ze de Pepes of de oudjes. Ze bestonden dan ook meestal uit de oudste militieklassen en ex-zwaargewonden. Een terugkeer naar het front zat er voor Constant Meskens dus niet

meer in. Hij bleef bij de T.A.G. tot de demobilisatie in september 1919.

Hieronder vindt U een kort overzicht van de verschillende plaatsen waar hij de rest van de oorlog verbleven is.

8 december 1916: *Kamp van Ruchard*

29 januari 1917: *in Le Havre*

1 juni 1917: *"depot des invalides" in Le Havre*

1 december 1917: *kamp van Auvours C.T.A.M*

11 december 1917: *kamp van Dieppe*

28 december 1917: *bij T.A.G. (3de compagnie)*

5 januari 1918: *bij T.A.G. (1ste compagnie)*

4 september 1919: *demobilisatie*

Camp d'Auvours te Paraigne l' Eveque.

Uit "Het drama van den dodengang" door Siegfried DeBaeke,

Deel 2

Militaire dossier en medailles

Inleiding

Het militaire dossier van Constant Meskens wordt bewaard bij de Dienst der stamboeken te Evere. Het bevat de volgende informatie

1. Een blad van het strijdersfonds; dwz. een kleine beschrijving van zijn militaire loopbaan tijdens de oorlog.
2. Note pour le chef de corps
3. Een blad *Etat de proposition pour distinction honorifique en faveur du soldat Constant Meskens.*
4. Enkele bladen met betrekking op het verkrijgen van medailles
  - a. Een blad met de verdiende onderscheidingen.
  - b. Persoonlijke brieven voor het verkrijgen van de medailles.

Blad van het strijdersfonds

Dit blad werd door Constant Meskens op 7 november 1920 ingevuld. Hij vermeldt dat hij 4 frontstrepen ontvangen heeft. Dit aantal wordt na een interne controle verhoogd tot 6. Op 25 januari 1921 wordt hij hiervan op de hoogte gesteld.

Aan zijn verwondingen heeft Constant Meskens een blijvende handicap van 10% overgehouden.

Iedere oud-strijder ontving een bedrag van 300 fr. voor 't herstel der haardstede van 't comiteit *Hulp en Bescherming.*

Blijkbaar was Constant Meskens een voorbeeldig militair want hij heeft geen enkele veroordeling opgelopen.

908756

... het vaststellen der rechten van den strijder op het voordeel der wet van ... van dankbaarheid toekent aan de militairen van den oorlog 1914-1918.

... dient ingevuld te worden door ieder rechthebbende die in den loop van het tijdperk, Augustus 1914 en 11 November 1918, gemobiliseerd werd en moet vervolgens gestuurd ... antstreeks, hetzij door tusschenkomst van eenen Oud-Strijdersbond, aan den Secretaris van het «SFONDS», Wetstraat, 2, Brussel.

Voor de gestorven of vermiste militairen dient de vragenlijst ingevuld te worden door de weduwe of ... den erfgenaam in rechte, opgaande of dalende lijn.

(De verkortingen vermijden)

Naam en voornamen : *Meskens Constant*

Graad en Stand : *Serfant, mobilisatie V.A.P. klas 1909*

Plaats en datum van geboorte : *Opwijk, 15 Meert 1889*

Nationaliteit : *Belg*

Juist adres (1) Gemeente (gehucht) *Opwijk, Broekdreef 3*
Straat en nummer

Burgerlijke stand : Ongehuwd, gehuwd, aantal kinderen, *Gehuwd, 2 kinderen*
 weduwnaar of gescheiden met het aantal kinderen ten laste :

Naam en voornamen. Ouderdom beroep. der echtgenoode, der weduwe, van den erfgenaam in rechte, opgaande of dalende lijn : (2) *Helene Meersman, 24 jaar, hoofd v. beroep.*

Dienststaten tusschen I^o Augustus 1914 en II November 1918 (3)

Bekomen graden; overplaatsingen, in de volgorde der datums. Eenheden waartoe de gemobiliseerde behoort heeft. Dieners vermeld: het tijdperk van gevangenschap of interneering, de datums waarop hij met verlof zonder soldij werd geplaatst of tot reforme voorgesteld en opnieuw in de getalsterkte werd opgenomen. De buiten Belgisch grondgebied bezette kantonnementen opgeven.

*1° Reg. + Doopt 1914, 2° Reg. chass. te voet, 2° Bati., 3° Comp.
1° Doopt 1916 - ~~hospitaal van De Panne~~
3/4 Nov. 1916 - ~~hospitaal van De Panne~~
4/6 Nov. 1916 - ~~Rue de Paixie (Calais) hospita.~~
5/7 Nov. 1916 - ~~Valloires hospitaal~~
6/7 Reg. 1916 - ~~Camp van Richard~~
7/27 Jan. 1917 - ~~Staver (Caumont) 1° L. Service Generaal~~
8/1 Juni 1917 - ~~Depot der Invaliden 2° Hesse St. Andree~~
9/26 Nov. 1917 - ~~Camp v. Duvours C.T.A.M.~~
10/16 Dec. 1917 - ~~Reppe C.I.~~
11/25 Dec. 1917 - ~~depot van T.A.G. Gastines~~
12/27 Dec. 1917 - ~~3° Comp. T.A.G.~~
13/6 Jan. 1918 - ~~1° Comp. T.A.G.~~*

Regiment, korps of inrichting waartoe de gemobiliseerde behoorde toen hij huiswaarts werd gezonden, met verlof zonder soldij werd geplaatst of tot reforme werd voorgesteld. *1° Compagnie T.A.G.*

Begeert gij het aandeel van den strijder te ontvangen. *Ja*

Opgelopen veroordeelingen : *4 frontstrepen*

Aantal frontstrepen die U werden toegekend : *4 frontstrepen*

Indien de militair invalied is moet hij het ten honderd zijner invaliditeit opgeven : *10 per honderd*

Bedrag der ontvangen uitkeeringen. (Begiftiging van 300 frank. voor 't herstel der haardstede. van 't Comiteit « Hulp en Bescherming ».) *300 fr.*

Bond of groepeerings van Oud-Strijders waarvan gij lid zijt : *V.O.S.*

Gezien voor wettiging van 't handteeken van *Meskens Constant* Te *Opwijk*, den *7 November 1918*

die tot het gemobiliseerd leger heeft behoort. *Echt en waarachtig verklaard (4)*
Handteeken van den rechthebbende : *Meskens Constant*

De Burgemeester, *[Handteeken]*

(1) Men dient den secretaris van 't Strijdersfonds, Wetstraat 2 Brussel, onmiddellijk van elke adresverandering kennis te geven.
(2) De onnoodige vermeldingen doorhalen. De weduwe of de rechthebbende erfgenamen moeten de noodige stukken bijvoegen waaruit hunne rechten blijken (akte van bekendheid).
(3) In de dienststaten dienen namelijk vermeld: de datums der inhechtenisneming, of der inlijving in een tuchtinrichting ten gevolge eener veroordeeling, evenals de datum der invrijheid stelling of de datum waarop hij, deze inrichtingen heeft verlaten.
(4) Iedere valsh erkende verklaring zal eene vertraging in 't betalen der verschuldigde sommen voor gevolg hebben.

**État de proposition pour distinction
honorifique en faveur du soldat
Meskens Constant**

8/II

2e Régiment de Chasseurs à pied.

État de proposition pour distinction honorifique en faveur du soldat
Meskens Constant.

Nom et Prenoms.	Grade et position.	Durée de présence sous les armes. Au front.	Célib.? Est-il marié nombre d'enfant.	Nature de l'action dans laquelle il a été blessé. Nature de la blessure Importance de travail substitué.	Conduite et manière de servir habituelle. Décorations dont il est porteur.	Awards proposés p. l'off.	Avis des Commandants,				Observations Indiquer l'hospital où l'homme est actuellement en traitement.
							Le capitaine	Le bataillon	Le Régiment	De la D. H.	
<u>Meskens</u> Constant 51132	Soldat 2 ^e cl. M.P. 09.	17 mois en composés 17 mois en opérés. Hôtel pansés 17 mois.	27 ans. Célibataire. Marié.	Il est blessé au front par un coup de fusil de quel calibre, il souffrait une plaie ouverte, avec émission de coagulum de sang, et un travail de nettoyage des blessures qui était occupé à soigner. Blessé aux deux mains par une balle. Main gauche, 1 ^{er} phalange empêchée. Main droite, 1 ^{er} phalange empêchée. (grave)	Conduite et manière de servir excellente. Il a déjà obtenu la croix de guerre, pour sa belle conduite pendant l'opération de la bataille de la Somme en octobre 1914, à l'occasion de l'attaque de la position de Belleau Wood, et en avril 1915, en se portant spontanément au secours de son capitaine pendant l'attaque de la position de la Belleau Wood, et en se portant spontanément au secours de son capitaine pendant l'attaque de la position de la Belleau Wood.	Très bon soldat, un franc et pur soldat du 2 ^e Régiment de Chasseurs à pied. Exemple constant de bravoure et de dévouement. Très favorable. L'opinion de l'officier est favorable. L'opinion de l'officier est favorable.	Soldat très courageux, exemple constant de bravoure et de dévouement. Très favorable. L'opinion de l'officier est favorable.	Favorable. Très bon soldat, digne de la croix de guerre. Il a été déjà récompensé dans la bataille de la Somme et de la bataille de la Belleau Wood. Le major. L'opinion de l'officier est favorable.	Favorable. L'opinion de l'officier est favorable.	Favorable. L'opinion de l'officier est favorable.	en traitement à l'hôpital "A" à La Selve.

Le 27e avril 1915.
Le Colonel Commandant le Régiment,
Lefevre

Dit blad bevat de volgende kolommen:

- Nom et Prenoms
- Grade et position
- Durée de présence sous les armes / Au front
- Age – Est il marié – nombre d'enfants
- Beschrijving van de aard van de blessures
- Gedrag + decoraties

De belangrijkste informatie van dit blad is verwerkt in deel 1.

Note pour le chef du corps

De belangrijkste informatie van dit blad is verwerkt in deel 1, pag. 210 e.v.

Medailles

Overzicht van de verkregen medailles

Hieronder volgt een overzicht van de medailles van Constant Meskens.

Zie foto op de achteromslag

Van links naar rechts:

- De Overwinningsmedaille
- De Herinneringsmedaille
- De IJzermedaille
- Ridder in de kroonorde
- Het oorlogskruis
- Ridder in de orde van Leopold II

Het oorlogskruis en de medaille Ridder in de orde van Leopold II werden tijdens de oorlog uitgereikt en hebben dan ook de meeste waar-

de. De overige medailles werden verkregen na de oorlog.

Het oorlogskruis

Dit bronzen kruis, ingesteld op 25 oktober 1915, werd toegekend aan militairen voor een daad van moed tegenover een vijand. Een aantal emblemen konden op het lint aangebracht worden voor Vermelding in de Dagorde: een Vermelding op legerniveau bracht een bronzen palm met de letter "A" (Koning Albert I) met zich mee

Constant Meskens verkreeg deze medaille naar aanleiding van zijn heldhaftig gedrag te Oud-Stuivekenskerke op 24 oktober 1914 en voor het spontaan hulp bieden op 16 april 1916 onder hevig bombardement aan zijn gewonde kapitein (zie deel 1).

Op 17 mei 1916 werd Constant Meskens op de dagorde van het leger gebracht om het oorlogskruis te ontvangen.

Ridder in de Orde van Leopold II

T.g.v. een verwonding opgelopen op 16 juni 1916 ontvangt hij de medaille van Ridder in de orde van Leopold II met palm. Dit is zeer uitzonderlijk want de medaille van Ridder in de Leopoldsorde wordt maar uitzonderlijk toegekend aan een gewoon soldaat .

10 jaar na de feiten krijgt hij nog een tweede palm. Dit betekent dat men zijn dossier herzien heeft en dat men geoordeeld heeft dat zijn verdienste tijdens de oorlog een tweede palm rechtvaardigde. Zoals we verder uit zijn brieven kunnen afleiden, kwam deze herziening er op aanvraag van Constant Meskens zelf.

Vermoedelijk werd de tweede palm foutief op het oorlogskruis bevestigd i.p.v. op de medaille van Ridder in de orde van Leopold II.

De IJzermedaille 1914-1918

Uitgereikt aan diegenen die, tussen 17 en 31 oktober 1914, deel uitmaakten van het leger strijdend aan de IJzer ("Yser" in het Frans) en er uitmuntend gestreden hebben.

Deze bronzen medaille (met een groene tint en met een medaillon in groen email bovenaan) werd ingesteld op 18 oktober 1918 en volgt in belangrijkheid onmiddellijk op het Oorlogskruis 1914-1918.

Op de voorzijde staat een naakte, gehelmde man met een lans (het tot staan brengen van de Duitse aanval symboliserend) met aan de rechterzijde de data "17-31 / OCT. / 1914". In het geëmailleerde medaillon kan men het woord "YSER" lezen. Op de achterzijde zit een gewonde leeuw met een slagveld als achtergrond en met onderaan opnieuw het woord "YSER" terwijl in het medaillon het koninklijk monogram, de letter "A" (Koning Albert I) is

aangebracht. Het lint is rood (bloed) met brede zwarte (rouw) randen.

Op 25 september 1926 heeft Constant Meskens De IJzermedaille ontvangen. Dit verscheen in het staatsblad van 27-11-26.

Overwinningsmedaille 1914-1918

Uitgereikt aan allen die dienst deden in het gemobiliseerde Belgische leger tussen 1 augustus 1914 en 11 november 1918.

Deze bronzen medaille, aanvankelijk voorgesteld door de Franse veldmaarschalk Foch als een intergeallieerde medaille en als dusdanig ook aangenomen, werd ingesteld op 15 juli 1919. Ze volgt onmiddellijk na de IJzermedaille

Op de voorzijde is de overwinningsgodin afgebeeld met uitgespreide vleugels en staat op een wereldbol. In haar linkerhand houdt ze een lauwerkrans, in haar rechter een zwaard en een lauwerkrans.

De keerzijde toont, binnen een lauwerkrans, het Belgische wapen en omheen de rand is de tweetalige tekst "LA GRANDE GUERRE POUR LA CIVILISATION. DE GROOTE OORLOG TOT DE BESCHAVING". Het lint is van het gebruikelijke "regenboog"-type.

Er zijn geen gegevens meer i.v.m. de datum dat deze medaille in zijn bezit gekomen is.

De vuurkaart

Op 12 augustus 1936 ontving hij de vuurkaart (nr 4232) met bijbehorende medaille. De vuurkaart werd enkel uitgereikt aan personen die effectief in de vuurzone gevochten hebben. De medaille die bij de vuurkaart hoorde is echter nooit toegekomen (of verloren gegaan).

Ridder in de kroonorde

In 1951 ontvangt Constant Meskens de medaille Ridder in de kroonorde met zwaarden. Vermoedelijk kwam hij in 1942 in aanmerking voor deze medaille maar heeft hij ze pas gekregen in 1951 (eerste promotie). De tweede promotie wordt 10 jaar na de eerste toegekend waardoor hij twee jaar na elkaar een medaille ontving. (tweede promotie in 1952).

De Herinneringsmedaille aan de Oorlog 1914-1918

Togekend aan Belgische burgers die in de rangen van de Belgische strijdkrachten dienden gedurende de Wereldoorlog en voldeden aan de criteria van de Overwinningsmedaille.

Deze bronzen, enigszins driehoekige medaille werd ingesteld op 21 juli 1919. De voorzijde van de medaille toont het gehelmde hoofd van een soldaat waarbij de helm is versierd met een lauwertak. In de onderste hoeken van de medaille staan de jaartallen "1914" en "1918" terwijl bovenaan de medaille een klimmende

leeuw staat, omgeven door een eikeloftak (links) en een lauwertak (rechts).

De ommezijde heeft een tweetalig inschrift, onder een koningskroon geflankeerd door een eikeloftak (links) en een lauwertak (rechts): "MEDAILLE COMMEMORATIVE / DE LA CAMPAGNE / 1914-1918 / HERDENKINGSMEDAILLE / VAN DEN VELDTOCHT".

In Juli 1960 ontvangt Constant Meskens de Herinneringsmedaille.

Persoonlijke brieven - aanvraag voor medailles

Dat Constant Meskens een groot belang hechtte aan zijn medailles wordt bevestigd door verschillende brieven die hij aan zijn Compagniecommandant geschreven heeft. In 1921 schrijft hij zelfs een brief aan de toenmalige Minister van Landsverdediging. De brieven aan zijn Compagnie Commandant waren blijkbaar niet de aangewezen manier om aan zijn IJzer-

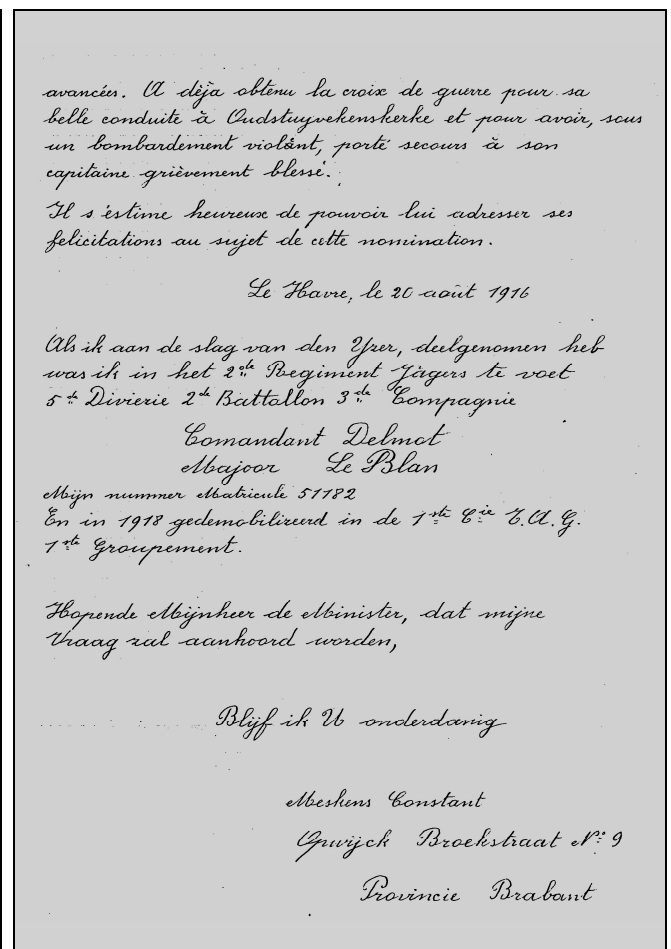
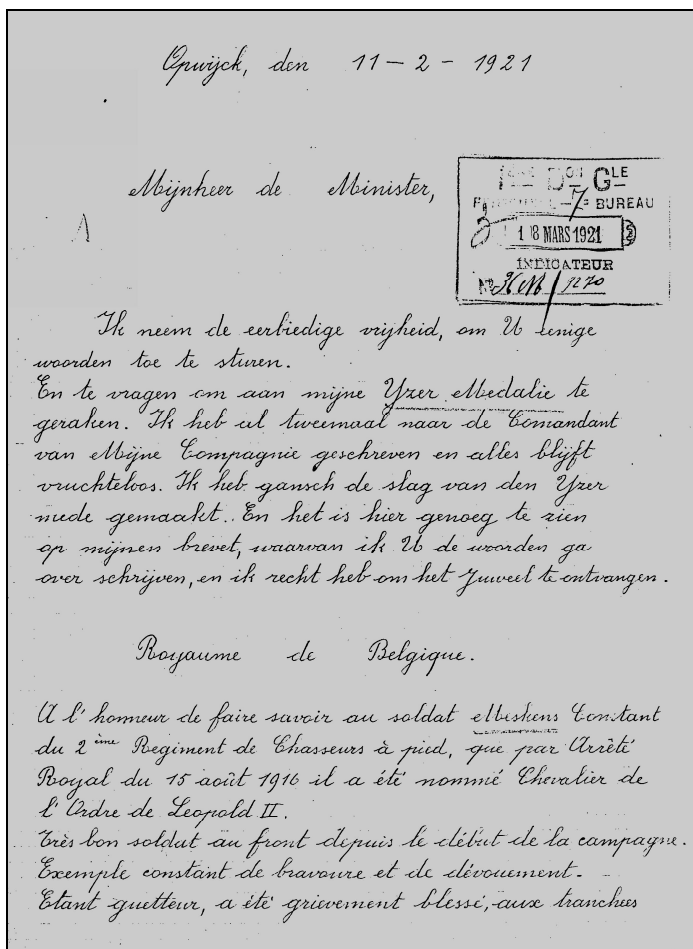
medaille te geraken. Ze zijn zelfs nooit in het dossier opgenomen.

Op 11 februari 1921 schrijft hij een brief in eigen naam naar vermoedelijk de toenmalige Minister van Landsverdediging. Deze brief wordt wel in het dossier opgenomen maar er wordt geen gevolg aan gegeven.

Op 12 mei 1925 schrijft hij een nieuwe brief.

In deze brief reclameert hij dat het leger hem te weinig betaald heeft. Ook vraagt hij de medaille van de IJzer aan. Op deze brief wordt positief gereageerd want op 25 september 1926 ontvangt hij zijn medaille. Blijkbaar is het dossier toen grondig herlezen want op 27 november ontvangt hij zijn supplementaire palm. Waarschijnlijk lag deze brief aan de basis hiervan.

Uit deze brief kunnen we eveneens afleiden dat hij in 1925 voorzitter was van de V.O.S. (Vlaamse oud-strijders) - afdeling Opwijk.

Opwijk, 12 Mei 1925.

Wijnheer,

Hk ondergetekende, lid V.O.S nr. Meskens Constant, tegen V.A.P. - og nr. 51182/11179, geboren te Opwijk 15 maart 1889 ben zoo vrij Wkd. te vragen voor het volgende te willen zeg.

Op mijn boekje nr. 124489-2 staat 2975 f., zonder de inke resten. Wij dunkt dat ik recht heb op meer, want ik heb me geholpen van de commissie Marston, daarbij heb ik van de S.D.I. vanden 25-5-21 tijding gekregen dat mij 6 front strepen zijn toegekend, het vreeschot van den oorlog heb ik doorgebracht in de hospitalen.

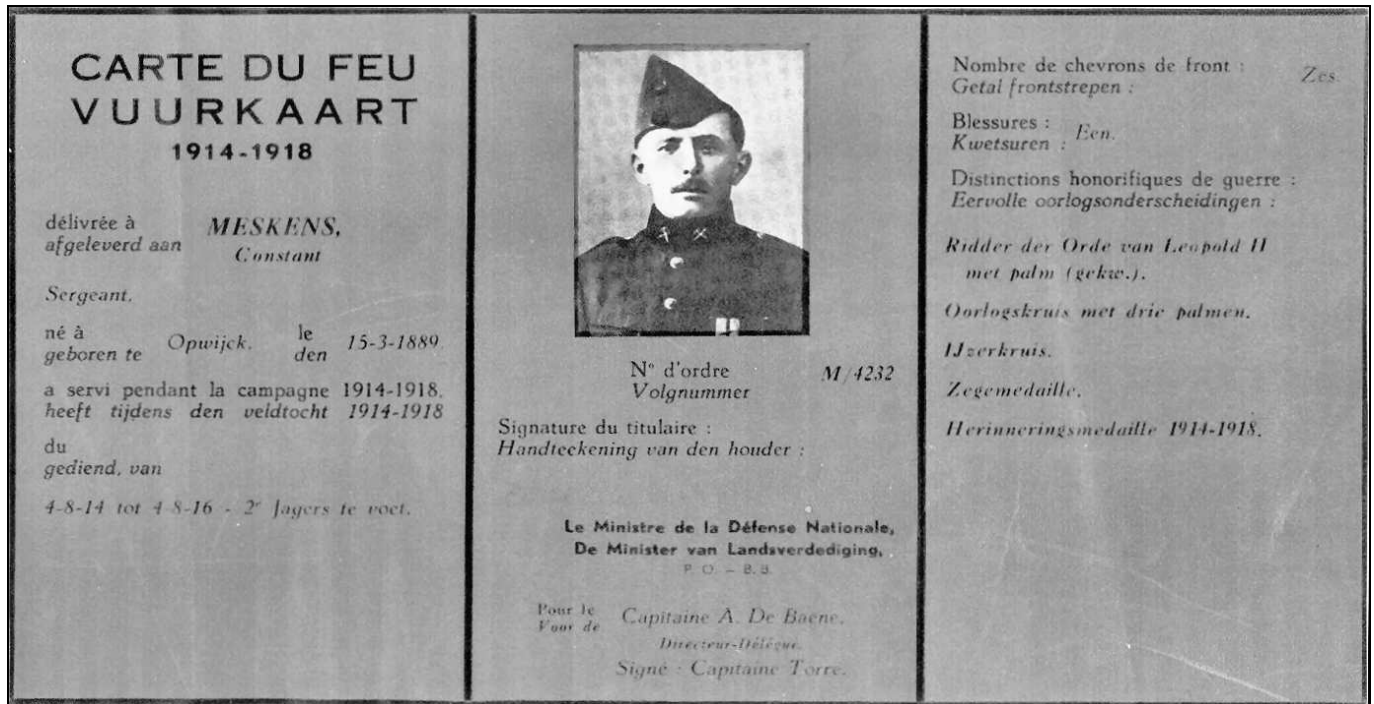
De medalie vanden IJzer heb ik ook niet gekregen, nochtans was ik tusschen 17 en 31 October 1914 in 43 ra de 2de jagers te wet.

Zieker als inlichting mijn veranderingen:

- 1 Augustus 1914 bij de 2de jagers
- 5 " 1916 hospitaal de Penne
- 8 december 1916 kamp van Richard
- 29 Januari 1917 in den Horne
- 1 december 1917 kamp van Aurous
- 11 " 1917 " " Dieppe
- 28 " 1917 bij T.A.G. (3de kompanie)
- 5 Januari 1918 " " (1ste kompanie waar ik ben gebleven tot het einde van den oorlog.

Vanvaard, Wijnheer, de verzekering mijner hoogach.
De voorzitter V.O.S Opwijk
Const. Meskens.

Broekstraat n:9

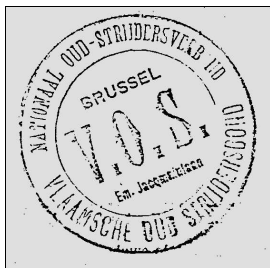
Vuurkaart van Constant Meskens

Oud-strijders

Nationaal

Na de eerste wereldoorlog werden er op nationaal vlak verschillende oudstrijdersbonden opgericht.

In 1919 werden de statuten van een nationaal oudstrijders verbond gepubliceerd waarvan het VOS (Vlaamse oud-strijders) de Vlaamse afdeling zou worden en Avenir et Union de Waalse afdeling. De aandacht ging de eerste jaren vooral naar de stoffelijke belangen van de oudstrijders. In 1924 ontstond er een breuk tussen de voormalige voorzitter Verduyn en het VOS omwille van de politieke richting die het VOS zou uitgaan. Deze ruzie had een spijtige splitsing in de VOS-rijen voor gevolg en zou een crisis inluiden die jaren zou aanslepen.

Ondertussen was er ook al een FNCB-NSB (Fédération Nationale des combattants - Nationale Strijdersbond van België) opgericht.

Opwijk

In Opwijk werden er direct na de eerste wereldoorlog verschillende vaderlandslievende verenigingen opgericht. Zo werd o.a de vriendenkring van de oudstrijders opgericht die aangesloten was bij de V.O.S.

Oudstrijders die gewond waren tijdens de eerste wereldoorlog konden zich in Opwijk eveneens aansluiten bij het Nationaal verbond der oorlogsinvaliden (N.V.I).

Constant Meskens was begin jaren twintig aangesloten bij de vriendenkring van de oudstrijders. In 1925 was hij zelfs voorzitter van deze vereniging. Getuige hiervan de brief van 12 mei 1925 uit het militaire dossier. In 1929 komt zijn naam niet meer voor bij het bestuur van het V.O.S., wat ons doet besluiten dat hij op dat moment geen actief lid meer was van de vereniging.

Misschien moet men de oorzaak zoeken in de interne verdeeldheid binnen het VOS op nationaal vlak.

Zin naam duikt eveneens op bij het Nationaal Verbond der Oorlogsinvaliden.

In het boek *Opwijks ons dorp* (Davidsfonds Opwijk, 1978) wordt vermeld dat Constant Meskens gedurende een bepaalde periode zelfs kashouder was van deze vereniging. Hierover is zelfs een anekdote bewaard gebleven

11 november, voor deze mannen van 14-18 de grote dag, werd steeds gevierd met spijs en drank. Zo liet Stant Meskens (bijgenaamd de scherpe), de toenmalige kashouder, 's avonds laat nog eens een fles jenever halen bij Theofiel Snoek, denkend dat de kas nog rijk genoeg was. Daar hij zich misrekend had, moest hij 's anderendaags de fles jenever dan maar zelf betalen.

Na de tweede bevrijding in 1944-45 besloot het N.V.I naast de invalidenbond ook een oudstrijdersbond te stichten waarbij ook jongeren van 40-45 konden aansluiten. Deze afdeling van de oud-strijders besloot in 1948 aan te sluiten bij de Nationale Stijdersbond van België

Op de foto van het Nationaal verbond der oorlogsinvaliden (N.V.I) en Nationale strijdersbond op pag. 495 ziet men Constant Meskens 4de van rechts op de eerste rij die neerzit met de muts in de hand op de linker knie.

BIBLIOGRAFIE

Het drama van de dodengang / Siegfried De-Baeke

Front 14 /18 / Luc Devliegheer & Luc Schepens

Le patelin de Notre Dame / P. Martial Lekeux
De Grootte Oorlog / Sophie De Schaepprijver

De slag aan den IJzer / Edmond Ronse

Het Onze Lieve vrouwenhoekje / De vrienden van het O.I. Vrouwenhoekje

De grote oorlog in de streek van Londerzeel / Louis De Bondt en Francis Hallemans

Een Belgisch regiment te velde / Willy Breton

Les caractéristiques du front Belge / Willy Breton

La Belgique et la Guerre / Tasnier – Van Overstraeten

Guldenboek der vuurkaart

Opwijk ons Dorp – uitgave Davidsfonds Opwijk

Klein-Brabant in Oorlog / Marc Van Riet

Encyclopedie van de Vlaamse Beweging

SPECIALE DANK AAN

- Eugenie Meskens voor het ter beschikking stellen van de medailles
- Willem Segers voor het opzoekingswerk in het Legermuseum
- Maurice Willocx voor de logistieke steun
- Gert Van Den Eede voor de schenking van het boek "Guldenboek der vuurkaart"
- Jozef Meskens voor het nalezen van het document

